

in- fàn- ci- a/194

REVISTA DE L'ASSOCIACIÓ
DE MESTRES ROSA SENSAT
SETEMBRE / OCTUBRE 2013

educar de 0 a 6 anys

nova revista digital d'accés lliure

nº1

REVISTA DIGITAL DE LA ASOCIACIÓN DE MAESTROS ROSA SENSAT
ABRIL 2011

in-fan-cia latinoamericana sumario

editorial	>>	Cuando un sueño se hace realidad Ofelia Reveco
tema	>>	Educación de la primera infancia. América latina y el Caribe Rosa Blanco
	>>	Escuela infantil = futuro Gösta Esping-Andersen
	>>	La construcción del proyecto educativo Mercedes Blasi
entrevista	>>	Irene Balaguer Ramona Bolívar
cultura y expresión	>>	Los loros disfrazados
experiencias	>>	¿Cómo aprenden los pequeños acerca de sus estados emocionales? Lidia Susana Maquieira
	>>	Érase una vez en Bolivia... Una casa del cuento Fátima Nuñez / Eliana Soza
reflexiones pedagógicas	>>	En el día a día, nada es banal, nada es rutina Montserrat Fabrés
historia de la educación	>>	Vigencia de Froebel M. Victoria Peralta
los 100 lenguajes de la infancia	>>	La sombra da juego Mariano Dolci

Tot dansa

En plena Escola d'Estiu, el 5 de juliol, un vell mestre i amic va marxar. La notícia va córrer de boca en boca amb un xiuxiueig de fil de seda, prim, delicat, quasi imperceptible; només les cares dels qui rebíem el missatge eren testimoni de la sorpresa de l'inesperat o de la duresa de l'esperat.

Poc a poc, en les converses entre els mestres, es trenava el record, l'admira- ció, la gresca, la companyonia, el molt que ha ensenyat i el que hem après, mentre en l'ambient de l'Escola d'Estiu es respirava una continguda emoció de ràbia, per l'estima que en Joan encomanava a tots els que l'han conegut.

Perquè en Joan, en Joan Serra Vilamitjana, ha estat i és un gran Mestre, que ha fet de la dansa la seva passió. Com altres persones excepcionals, va conèixer i estimar profundament la tradició de les nostres danses, i amb elles creà de nou per anar més enllà, per fer-les créixer en amplitud i obrir fronteres.

La seva aparença menuda i fràgil feia del seu cos un instrument de comuni- cació que a través del llenguatge corporal, ara camp de blat, ara jonc, encomana- va el desig de dansar. En ell la saviesa i el rigor afluoraven de manera propera, entusiasta, fresca, encomanant la passió del llenguatge del cos, que en tothom desvetllava el desig de ballar, de sentir-se capaç de dansar, de posar en joc una

dimensió nova potser mai descoberta de sentir el propi cos com a quelcom per gaudir i parlar amb els altres.

Són poques les persones que donen el seu do als altres; en Joan ho ha fet, i per tant la generositat del seu mestratge fa que la seva absència sigui i no sigui, perquè són milers els infants, joves i mestres que amb ell han descobert en la dan- sa una manera d'expressar i de ser més lliures. Ha fet equip i escola, com una gran dansa que creix i creixerà arreu per on ha passat la seva força, el seu *duende*.

Amb intel·ligència i sensibilitat ha aproximat la cultura del poble als més alts nivells de bellesa i actualitat, l'ha dotat d'una vida nova, fent-la atractiva per als joves d'avui

El Mestre Joan Serra ens diu:

«*El moviment el trobes, no el puc evitar, em sento moviment.*»

«*Escriure el meu llenguatge amb la punta del peu.*»

«*Sóc un adansit.*» (que té passió per la dansa)

Ara que tot just comença el nou curs, ens pot ajudar trobar inspiració en la passió d'en Joan per la dansa, tot compartint amb ell la que també era la seva i nostra per l'educació.

Sabies que...	Paul Klee	Infància	2
Plana oberta	Una altra educació és possible, l'experiència d'un col·lectiu	Col·lectiu Una altra educació és possible	3
Educador de 0 a 6 anys	Els infants no són artistes	Jesús Àngel Prieto	7
Bones pensades	La presentació dels materials	Rosa Ferrer	12
Escola 0-3	Reflexionar per avançar L'acollida a l'escola bressol, un procés per a tots	Grup de mestres de les escoles bressol municipals de Lleida	14
L'entrevista	Conversa amb Ramon Besora. De mestre a editor	Jordi Martín, Gisel·la Felipe, Marc Gual, Adriana Tarrida i Imma Solano	17
Escola 3-6	Conversa amb Ramon Besora. De mestre a editor	David Altimir	22
Escola 3-6	L'acollida d'infants i famílies al parvulari, una oportunitat per créixer Les matemàtiques ens envolten: una altra mirada a les situacions quotidianes	Marta Marin, Ciscu Lombart i Eugènia Fornaguera	26
Infant i salut	El dret a la salut: un dret amenaçat?	Ester Moreno i Sara Molina	30
Infant i salut	El dret a la salut: un dret amenaçat?	Jaume Iglesias	37
Llibres a mans dels infants	Llibres d'un en un	Montserrat Soldevila i Roser Ros	41
El conte	Un conte... i un joc	Elisabet Abeyà	42
Informacions			44
Biblioteca	sumari		47

Paul Klee

Infància

«La realitat s'ha de transformar per convertir-se en obra d'art: ningú dirà que la copa de l'arbre ha de créixer segons la imatge de les arrels. Entre el dalt i el baix no hi pot haver una imatge reflectida. És obvi que diferents funcions que s'expandeixen en elements diferents han de produir divergències vitals. Però tot i així, sovint l'artista troba que li neguen aquest allunyament de la natura que el seu art exigeix. Fins i tot se l'acusa d'incompetència i de distorsió deliberada. I en canvi, si s'està al seu lloc, al tronc de l'arbre, no ha de fer res més que contemplar i transmetre el que li arriba de les profunditats. No ha de seguir cap norma, només transmetre. La seva posició és humil. I la bellesa de la copa no és la seva. Ell és només un conducte.»

Paul Klee, *Über die moderne Kunst*, 1924

Paul Klee formà part de l'escola de la Bauhaus, una de les més influents en la història i la pedagogia de l'arquitectura, les arts i el disseny del segle XX. El seu projecte pretenia unir artesans, artistes i arquitectes per treballar junts buscant una societat més justa, igualitària i solidària. Diu una part del

Manifest de Weimar: «Formem, doncs, un nou gremi d'artesans sense la pretensió classista d'erigir una arrogant barrera entre artesans i artistes! Desitgem, projectem, creem tots junts una nova arquitectura del futur, on tot s'integra, arquitectura, arts plàstiques i pintura, que un dia, de les mans de milions d'artífexs, s'aixecaran fins al cel com a símbol cristal·lí d'una nova fe».

La fundació de la Bauhaus es va produir en un moment de crisi del pensament modern i la racionalitat tècnica occidental en el conjunt d'Europa i particularment a Alemanya. La seva creació es degué a la confluència d'un conjunt de desenvolupament polític, social, educatiu i artístic en les dues primeres dècades del segle XX.

La Bauhaus va ser també un gran experiment vital d'una petita comunitat de joves que, després de la fallida del vell ordre i la traumàtica experiència de la tot just acabada Guerra Mundial, es va llançar plena d'entusiasme a la construcció d'una utopia social, de noves formes de convivència...

El 1996, la Bauhaus i les seves seves a Weimar i Dessau van ser declarades Patrimoni de la humanitat per la UNESCO.

Una altra educació és possible, l'experiència d'un col·lectiu

La necessitat de trobar-se, compartir i parlar d'educació ha fet que un grup de mestres i famílies hagin creat un espai de trobada amb l'objectiu de seguir treballant per una educació de qualitat. Un grup de gent que ha trobat una altra manera de resistir les inversions que està rebent l'educació amb el compromís de defensar-la per bé d'infants i joves.

Fa nou mesos, a finals del mes d'agost, un grup de pares i mares, mestres i estudiants que ens sentim amb forces, amb ganes i il·lusió de fer alguna cosa per l'educació, vam impulsar la projecció a Manresa del documental *La educación prohibida*. Ho vam fer amb la finalitat de trobar un espai i un temps per compartir, reflexionar i promoure el debat sobre l'educació avui, així com contribuir a pensar en l'educació a la ciutat de Manresa.

La proposta va captar l'interès de moltes persones, i fins i tot va superar amb escreix les nostres expectatives com a organitzadors. La difusió de la primera projecció va resultar un èxit i la resposta massiva de l'interès de la gent va ser l'indicador que alguna cosa estava passant... Durant les primeres projeccions, vam omplir l'aforament de la sala.

L'interès mostrat ens va fer adonar que hi havia una necessitat i una inquietud social i que calia aprofitar tot el que s'estava generant. També vam veure que hi ha moltes persones, educadors, pares i mares, estudiants o ciutadans en

Col·lectiu Una altra educació és possible

general, que no estem del tot satisfets amb l'educació que tenim avui dia. Però lluny de voler fer lamentacions, i davant de la situació actual, volem donar veu a les ganes de parlar d'educació que hem pogut copsar de les persones que han anat venint a les diverses projeccions fetes en diferents poblacions de la comarca.

Tot plegat ens va encoratjar a seguir pensant en noves iniciatives. Si en alguna cosa podem coincidir quan parlem d'educar, és que no podem oblidar els adjectius *acollir, escoltar, compartir...* ja que estem convençuts que són els que donen sentit a l'educació. És imprescindible sentir-se acompanyat i caminar conjuntament, ja que tot allò que es fa en l'àmbit educatiu contempla el treball col·lectiu. Per aquest motiu, hem pensat crear el col·lectiu Una altra educació és possible.

Com a col·lectiu, tenint present que estem en procés de construcció, ens proposem reflexionar sobre l'educació amb una mirada respectuosa, comproment que no hi ha una única manera d'educar, sinó que existeixen molts camins diversos, però sí que ens agradaria defensar una educació integral

centrada en l'amor, el respecte, la confiança, l'escolta, la llibertat, l'aprenentatge... Ja que en el context actual cal més que mai plantejar-se com hem pogut arribar fins aquí i aprofitar aquesta situació per aprendre i repensar allò que estem fent... Aprofitar aquests moments que vivim per créixer i repensar l'educació, ja que només amb l'educació construirem la societat del futur.

Ens agradaria ser una eina per promoure i impulsar el debat social, l'acompanyant de la reflexió, uns agents facilitadors, catalitzadors d'idees que possibilitin el canvi i la millora, promotors de les iniciatives que des de les organitzacions, grups o col·lectius puguin sorgir. Hem creat el col·lectiu per generar espais i temps de reflexió i de trobada, amb *il·lusió* i passió per l'educació. També per treballar amb la idea que l'educació és de tota la societat, perquè tot el que fem educa; per reflexionar sobre l'actual context educatiu i les seves necessitats, i per conèixer i reconèixer models pedagògics sorgits a Catalunya que van esdevenir referents a tot el món.

Il·lusió pot ser la paraula que més ens defineix com a col·lectiu, ja que ens acompanya des del primer dia, quan no sabíem què passaria si fèiem una

projecció d'una pel·lícula sobre educació a la nostra ciutat, a finals d'agost, amb molta gent encara de vacances. *Il·lusió* i també *energia* per generar cada vegada més espais de reflexió i de trobada. Una cohesió allunyada de l'individualisme, un anar fent camí per intentar promoure iniciatives conjuntament.

Com a funcionament del col·lectiu, ens solem reunir periòdicament per valorar com han anat les iniciatives que hem anat organitzant, però també per reflexionar i pensar sobre com volem continuar, fet que ens genera molts dubtes, perquè el que més ens interessa és acollir el màxim de mirades possibles.

Al llarg d'aquests sis mesos també hem organitzat xerrades i hem començat un cicle que hem anomenat «Mirades educatives», amb el qual ens agradaria donar a conèixer diverses mirades i sistemes d'educació, amb un espai de debat final entre els assistents per poder compartir dubtes, reflexions, inquietuds... Dins d'aquest cicle també ens agradaria poder recuperar els referents pedagògics que sempre ens han acompanyat i que són presents en tot allò que fem a l'escola i sovint oblidem.

A més a més, el mes de gener vam fer una trobada amb diferents grups, col·lectius, organitzacions... per donar veu a totes aquelles persones que fa molt de temps que estan treballant per una educació millor a casa nostra, perquè el debat al voltant de l'educació i el sistema educatiu que genera la pel·lícula ja existia fa 40 anys. Ens vam reunir per parlar del nostre projecte i agrupar-nos en diferents àmbits de treball (0-12, secundària, i família, lleure i ciutat educadora) i així començar a fer camí per avançar i recollir idees, opinions, desitjos, propostes... de les persones participants en cada àmbit.

De l'àmbit de treball *família, lleure i ciutat educadora* en va sorgir la idea de crear un Sant Jordi especial dedicat als infants i, a partir d'aquí, el 23 d'abril vam poder pensar i portar a terme un Sant Jordi respectuós amb els infants.

A prop de la Biblioteca Municipal i del centre de la ciutat de Manresa, es van apropar els llibres als infants creant un espai agradable i acollidor amb moquetes, coixins i taules on els infants i les seves famílies de forma còmoda i tranquil·la van poder triar, remenar i llegir diversos contes degudament seleccionats amb la col·laboració de la Biblioteca Infantil. Es va poder observar una

complicitat molt bonica entre els infants i els contes i situacions entranyables amb els seus acompanyants.

Finalment, gràcies a la col·laboració amb l'entitat Cine Club Manresa, també s'han anat realitzant projeccions de pel·lícules relacionades amb l'educació com és el cas de *El profesor Lazar*, *Solo es el principio* i *Entre maestros*.

És cert que tenim molts dubtes sobre com continuar i seguir endavant com a col·lectiu, però el que sí que tenim clar és que ens agradaria seguir organitzant activitats que promoguin la reflexió, el debat i, si fos possible, l'acció o el canvi, compartir experiències mitjançant xerrades, debats, tallers, jornades, trobades... per iniciativa nostra o col·laborant amb altres organitzacions.

Esperem i ens agradaria molt que tot plegat fos alguna cosa francament enriquidora. Agrupar famílies i mestres de totes les etapes educatives i reconèixer-nos com a protagonistes actius, capaços de canviar estructures amb la finalitat de millorar-les. Lluny de centrar-nos en una pedagogia o una altra, creiem que hem de promoure iniciatives que facilitin la trobada i el debat i mica en mica anar fent camí. Donar veu a aquelles persones que durant anys han estat fent molt per l'educació i poder recuperar tot allò que

s'ha fet per seguir avançant. Aplegar-nos per parlar d'educació i del que és més important: de l'escola i la societat que desitgem, del concepte d'infant que tenim i com, a partir d'aquí, creem els contextos adequats per tal que per ell mateix pugui construir el seu propi aprenentatge. Potser algú es pot sentir sol en el seu dia a dia com a mestre, i el col·lectiu permet trobar-nos i sentir-nos part d'un moviment de canvi de l'educació i la societat.

Per acabar, ens agradaria recordar la intervenció d'una mestra que surt a *La educación prohibida* en la part de ficció de la pel·lícula, que dona la seva opinió davant el malestar que provoca en el suposat equip directiu del centre l'escrit que volen llegir alguns alumnes i en el qual fan una valoració negativa del seu pas per l'escola: «Jo crec que això és una oportunitat que se'ns està oferint al palmell de la mà... si no ho podem veure, potser sigui perquè ens estem subestimant una mica. La pregunta seria: estem disposats a prendre aquesta oportunitat? I estem preparats per a aquest canvi?».

Col·lectiu Una altra educació és possible, Manresa
<http://unaaltraeducacioespossible.wordpress.com>

Els infants no són artistes

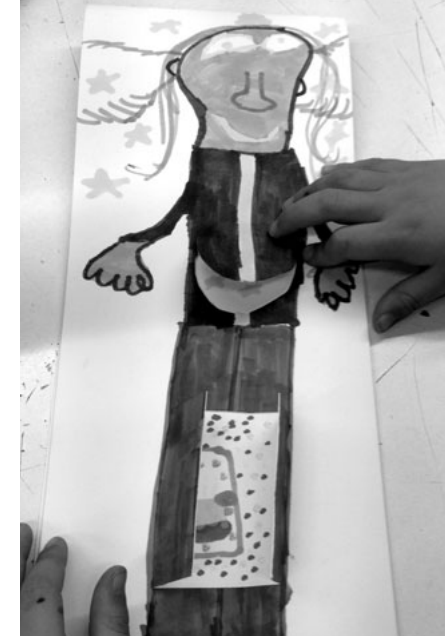
Aquesta afirmació provocadora amaga el reconeixement del valor dels processos dels infants per davant del producte final. Respectar les diferents etapes del llenguatge plàstic i sobretot l'interès de l'infant, forma part d'aquest procés. Introducció feta a la Floresta, la primavera del 2012, amb motiu de la presentació del llibre 25+2 Taller Triangle.

Jesús Ángel Prieto

Ni falta que els fa. Ja sé que a tots ens fa molta il·lusió descobrir que el nostre fill o la nostra filla són uns artistes i que això ens obre les portes a compartir la vida amb un geni, a la notorietat, a la màgia (i no parlem d'amagats interessos d'exploració econòmica o d'ascensió social...). Per cert, ens fa molta il·lusió als pares que no vivim en el món de l'art... Als pares «artistes» no els fa cap gràcia! I és que és molt entranyable veure al costat de l'ordinador, en el lloc de treball, aquells dibuixets de l'artista que tenim a casa... i ningú sembla adonar-se que tots aquests dibuixos infantils són intercanviables, són iguals.

Recordo, amb estimació i admiració, quan la mestra de la llar d'infants em mostrava un gargot de la meva filla d'un any on, al costat de l'esmentat gargot, hi havia l'anotació de la mestra indicant que allò era jo, que la nena a la pregunta insistent de la mestra d'«això què és?», havia dit: «El papa!». Aquí comença la nostra confusió: on l'infant petit estava gaudint de la descoberta dels colors, de l'habilitat de la seva mà amb l'estri (llapis, pinzell, dits...), d'aquella formalització que quedava materialitzada en un paper, nosaltres ja l'empenyíem cap a la inevitable pregunta sobre la representació. Perquè entenem que tota l'acció plàstica té una finalitat: la representació. I la cosa es complica quan, més endavant, el psicòleg escolar els fa

dibuixar un arbre, o la família, i la representació es converteix en acta notarial de la situació mental del nen o la nena, dels seus conflictes... I ho dic amb respecte i admiració pels professionals. Però tornem a tenir una idea prefixada d'allò que les activitats plàstiques dels infants signifiquen. I tot perquè el marc conceptual més ampli és molt confús: què és l'art? I justament, ja que és confús i els especialistes no ens posem d'acord, millor que ho deixem córrer. (Vull explicitar que jo sóc partidari d'aclarir-ho, que valdria molt la pena «regular» què és art i què no... Si no ens passarà com amb els mercats financers, que a costa de no voler regular-los, mira on som!). Prefereixo pensar en termes d'ús, de la funció, de la necessitat... Aquestes activitats plàstiques que fem per als infants, de què els serveixen? Les necessiten? Doncs unes criatures més que d'altres: jo tenia dues nenes (ara ja no ho són) i a una li servien molt les activitats plàstiques i a l'altra les activitats musicals. I en ambdós casos amb la mateixa funció: desenvolupar habilitats formalitzadores, descobrir les pròpies capacitats per «fer». I aquest «fer», per suposat, comportava ser reconegut, oferir el resultat als altres. En aquest sentit és molt important completar el cicle: proposar a l'infant uns elements fàctics (un instrument musical, uns pinzells), animar-lo a fer-los seus, a experimentar

les seves habilitats, i després responsabilitzar-se del seu resultat davant els altres, gaudir del reconeixement. I aquí comença una primera gran lliçó: les nostres habilitats, més enllà del plaer i patiment personal que ens procuren, tenen el seu acompliment en l'ofrena a l'altre (tots sabem, tots coneixem el ritus del regal, del regal per antonomàsia: el que hem fet amb les nostres pròpies mans). Però això no és lineal, té etapes. A la primera etapa l'infant gaudeix descobrint les seves habilitats respecte d'uns determinats instruments. Després s'implica en les habilitats comunicatives, com el que fa pot explicar coses. I d'entrada coses molt directes, sense ambigüitats de missatge: «He pintat una nau espacial, i punt!». Evidentment que això comporta començar a destriar un espai propi narratiu, què m'interessa i què no. I la personalitat va construint-se. Però fixem-nos, primer és l'habilitat i després la narració: mai explicarem allò que no som capaços de contar a través de la nostra capacitat formalitzadora. Per això és important que les activitats plàstiques siguin molt àmplies: volum, color, assemblatges, tot tipus de materials i de tècniques... Així les criatures poden anar trobant el camp propi, l'espai on la relació entre la seva psicomotricitat, la seva percepció i el seu «estar al món» es vagi sincronitzant. En aquest sentit la formació musical, massa aviat, planteja un moment molt cruel: l'elecció de l'instrument. Els pares no som conscients que aquesta elecció, en una criatura de 7 o 8 anys condiciona la seva evolució mental i física: el nen-violí,

la nena-flauta... Jo he sentit en alguna audició de final de curs la intuïció d'una malformació futura en aquella criatura, donada la relació que mantenia amb el seu instrument i amb la música que sonava. Creixem amb l'habilitat, després expliquem coses... I després comencem a explicar-nos. Però per explicar-nos hem de tenir ja una història. Al final de la pubertat hi ha l'abandonament de moltes activitats plàstiques i musicals. Crec que s'hi sumen dos factors: l'entrada en el món de la disciplina i l'exigència autoexplicativa (expressiva). És obvi que descobrir que aquestes activitats extraescolars ja no són un entreteniment, i que comença a aparèixer la noció de compromís, de repte i d'un nivell d'autoexigència, posa a prova el púber. I posa a prova els pares: «Ai, al nen ja no li agrada i és un drama barallar-se amb ell... Només em falta això!». És a dir: el problema de disciplina del nen és a la vegada un problema de disciplina dels pares. I al nen sí que li va la disciplina: abandona les activitats plàstiques i es dedica compulsivament al grafiti... I amb molta disciplina!

Anem pel segon factor: com apuntàvem, des de maternal, hem insistit que els seus gargots, els seus dibuixos, eren expressius. I fins ara li ha fet gràcia, però ara, amb 11 o 12 anys no té ganes de mostrar el que és, de mostrar-se, apareix el pudor, la timidesa. I això apareix perquè ell és el primer desconegut per a ell mateix. I està interessat (preocupat) a construir-se, a ser. I en aquest procés, l'expressió pot ser l'equivalent al

vestit de l'emperador: i no hi ha res? En aquesta etapa (on el cos no para de donar ensurts) és bàsica l'habilitat física per donar-nos seguretat i obrir camins. I si la plàstica s'entesta a seguir el discurs que l'art és expressió, espantem els adolescents. L'skate i el graffiti són dues activitats de gran èxit en aquesta etapa (alguns hi continuen passada la trentena...) i ho són, al meu parer, perquè donen identitat de grup i posen a prova l'habilitat física. I poden ser expressius des d'un punt de vista de fenomen social, però resulta una mica discutible la recerca del component «d'autoria»: tots els graffiti s'assemblen (amb les seves diferències modals: taggs, throw ups, pieces...), com passa amb les pintures del romànic català, on la noció d'autor no té el component expressionista de l'art romànic i els seus successors.

Serà, superada la fase del desenvolupament de la pròpia habilitat i el descobriment de l'espai narratiu propi, que l'artista jove comenci a aparèixer (amb la seva personalitat postadolescent). I començarem a parlar amb propietat del fet que tenim a casa un jove artista, algú que ha crescut com a persona, que ha trobat una relació forta entre la mà i el pensament, i que això ho fa servir per expressar-se, o formalitzar, o proposar, o explicar històries (i ja veieu com l'art pot tenir diverses funcions, juxtaposades o excloents). Perquè aquesta, per a mi, és la idea fonamental: «fer és pensar» com diu Richard Sennett. El logos, la paraula, el pensament es fa amb el fer. I

l'eina que representa el fer és la mà. Hem oblidat la mà, amb un mal entès privilegi de la raó: allò manual fa temps que està mal vist. I ha estat així per dues raons: la prepotència de la intel·ligència, del món conceptual, i el menyspreu de la mà enfront de la màquina, de la perfecció industrial.

Però cada vegada més, hi ha pensadors que ens fan veure com la mà i la raó tenen unes interaccions absolutament bàsiques per a la nostra evolució, per a la nostra relació amb el món.

En general el sistema educatiu ha depreciat aquesta relació mà-raó. I són els espais extraescolars els que poden seguir privilegiant aquest enfocament que postula que establir relacions fortes (en el procés de creixement dels infants) entre la mà i el pensament és una manera primordial de col·laborar a l'educació de persones més integrals. Ara sí, amb aquestes criatures que juguen, que descobreixen el plaer civilitzador de les mans que pensen, que creixen desenvolupant les seves habilitats d'una manera global i superant la dicotomia jeràrquica entre allò conceptual i allò manual, ara sí que estem fent una tasca d'una importància cabdal.

No cal fer artistes, cal fer infants autoconscients de les seves potencialitats: jugant, formalitzant, explicant històries, fent-nos somriures, fent-se estimar. ■

Imatges de l'espai El Triangle, Sant Cugat del Vallès
Jesús Ángel Prieto, professor de l'escola Massana

La botiga virtual

Quins Llibres?

cesc

La botiga virtual ofereix una selecció dels millors llibres que es troben al mercat per als lectors de 0 a 16 anys, tant novetats com de fons, seleccionats pel Seminari de bibliografia infantil i juvenil de l'Associació de Mestres Rosa Sensat

www.quinsllibres.org

La presentació dels materials

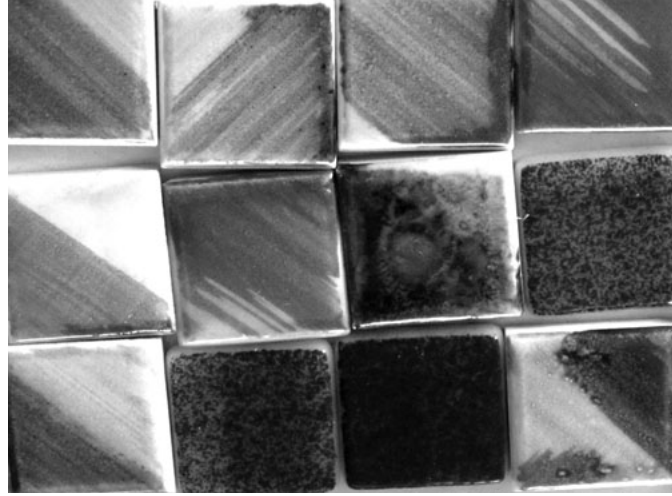
Rosa Ferrer, mestra d'escola bressol

Sabem la influència que tenen els espais i materials en els processos d'ensenyament-aprenentatge, en les conductes, accions, relacions i sensacions dels infants de l'escola. Són una eina d'educació estètica. D'aquí la importància que té la presentació dels materials. L'estètica va estretament lligada al concepte d'aprenentatge dels infants i a la qualitat que oferim, i és una qüestió de fons i de declaració de principis.

Una estètica que posa en relació diferents elements per tal de donar noves eines als infants per al seu aprenentatge i que traspua bellesa i benestar. *Una estètica que provoca interacció de nous llenguatges.*

Tenim la idea de què representa aquesta cura en la presentació dels materials, dels espais, de les propostes a l'escola, ara falta anar polint aquesta idea en la vida quotidiana. No és gens fàcil, per causa de la cultura escolar que els mestres hem viscut i que portem dins la nostra motxilla personal. La reflexió i la discussió en equip, amb altres professionals, i la formació contínua ens permeten explorar nous camins que ens ajuden a aprendre i a modificar la nostra pràctica educativa a partir de l'escolta i la convivència amb els infants. ■

bones pensades

Reflexionar per avançar

Les autores exposen el moment de reflexió en què es troben sobre el concepte d'infant, i com a partir de la seva tasca diària van elaborant i dotant de contingut aquesta reflexió.

Grup de mestres de les escoles bressol municipals de Lleida

Aquest escrit ha estat motivat pel treball d'un equip de persones d'algunes escoles bressol municipals de Lleida, que al llarg de diferents cursos en la comissió «Idea d'infant» (comissió que forma part del Pla de Formació Continuada de l'Ajuntament de la ciutat) hem anat debatent i reflexionant aspectes sobre el concepte d'infant i com això es projecta i es concreta en el dia a dia a l'escola.

El punt de partida va ser l'experiència compartida d'un viatge a Sant Miniato, a la Toscana, per visitar escoles bressol d'aquesta zona d'Itàlia. La inquietud inicial d'una sèrie de persones juntament amb les impressions que vam copsar de la visita, va fer possible endegar una comissió per continuar una tasca de reflexió, que aproximés alhora aspectes teòrics i pràctics.

La metodologia de treball ha anat consistint en la lectura i diàleg de documentació diversa d'Aldo Fortunati, Francesco Tonucci,... que oferís una anàlisi sobre la visió de l'infant. Documents que els mateixos components del grup anàvem recollint i aportant a la comissió, per tal d'analitzar-ne el contingut, compartint diferents punts de vista, qüestionant... i també relacionant les idees amb la vida de l'estança i amb el que es fa a l'escola.

El fet de compartir llegint, opinant, escoltant l'altre, aproximant les aportacions recollides amb el nostre fer de mestre a l'escola, ha suposat

un enriquiment mutu que ens satisfà com a grup, i alhora ens aporta creixement com a professionals, tot encaminant la pràctica cap a una educació de qualitat.

Reflexionar per compartir, reflexionar per modificar, reflexionar per avançar, reflexionar per innovar, reflexionar per millorar... De vegades costa trobar el temps, l'espai de reflexió en els centres, perquè la dinàmica del dia a dia priva de brindar situacions que propiciïn l'intercanvi i el diàleg educatiu entre l'equip.

Des del nostre grup de treball (mestres i educadores de diferents escoles) considerem necessari no només un treball d'equip per a la distribució de tasques, sinó que és imprescindible compartir fonaments pedagògics, de visió d'infant, que assegurin i determinin una línia pedagògica coherent entre totes les persones que atenen els infants, i per això són necessaris el diàleg i la reflexió.

La temàtica de les lectures, comentada en les diferents sessions, ens ha proporcionat el fil conductor per qüestionar-nos pràctiques força habituals en la nostra activitat diària que fem més per inèrcia, i que si bé es donen de manera generalitzada, un cop analitzats el motiu i la necessitat, fan prendre consciència que sovint no aporten gaire més que rutines poc sospesades, com per exemple fer els desplaçament per l'escola o sortir al jardí fent files i trens...

Aquest treball retrospectiu, de dins a fora, de fora a dins, a través del contingut teòric per una banda, i del que fem i com funcionem per una altra, ens fa qüestionar si realment anem en la direcció adequada per aconseguir les finalitats educatives que ens proposem, si ens apropem o no a la concepció d'infant que compartim.

Partint del model pedagògic que vam poder viure en el viatge a Itàlia, juntament amb la nostra experiència i la nostra inquietud crítica, avançem en l'aprofundiment de la mirada envers l'infant. Canviem la forma d'entendre, canviem en el que veiem, i en la lectura que fem d'allò que observem, en la interpretació i en el sentit que li donem, i això ens canvia la mirada i ens ajuda a modificar. Tenim un nou infant davant nostre, cal també replantejaments i noves pràctiques per oferir-li.

Igualment, entenem que aquesta nova manera de contemplar, de copsar, se'ns eixampla també en la percepció de les famílies, com les entenem, comprenem i ens acostem a elles.

Pensem que amb el mateix respecte que atenem els infants, les famílies han de ser acollides indiferentment de la diversitat de creences i manera de concebre la criança dels seus fills o filles.

De vegades solem jutjar les seves maneres de fer, passant-les per la nostra manera d'entendre, la nostra perspectiva i la nostra visió. Però si

partim de la perspectiva que tenim quelcom a fer plegats, contribuir a l'educació dels infants, una bona entesa i un tracte respectuós ens facilitaran apropar criteris i punts de vista i ens portaran més favorablement en la línia de compartir un projecte comú: col·laboració família-escola.

En la pràctica en adonem que, de la mateixa manera que dona bons fruits creure en les possibilitats dels infants, també això és aplicable a les famílies. Com més confiem en elles i els oferim vies d'actuació, la resposta va creixent, i sovint l'esforç i implicació es fan evidents.

El rol de l'escola és important per fomentar un diàleg amb les famílies que comporti compromís per compartir l'educació, encara que hem de tenir clar que l'última decisió sempre és de la família.

Des de la nostra reflexió apostem per una escola que faciliti receptivitat per atendre les famílies, donant a conèixer el model educatiu del centre, oferint des de la nostra pràctica actuacions coherents amb aquest model, i alhora adequant les escoles per oferir ajuts a les famílies que ho necessiten, en funció de la seva realitat, i no tant respecte dels nostres paràmetres, dels nostres pensaments.

Concloent, volem fer palès com a contingut de la nostra experiència en aquesta comissió la importància de la reflexió, del replantejament de qüestions pedagògiques entre els mestres i la millora que això ens suposa en la nostra pràctica. Només podem progressar partint del que fem i projectant on volem arribar. ■

Grup de mestres de les escoles bressol municipals de Lleida

L'acollida a l'escola bressol, un procés per a tots

Pensar i organitzar els primers dies dels infants a l'escola bressol demana acollir la manera com pot viure aquest procés la seva família. En l'experiència del procés de familiarització s'hi barregen les expectatives, els sentiments, els dubtes i les incerteses que, amb el temps i la manera com s'acullen, es van transformant en una experiència recordada amb més o menys bon record.

**Jordi Martín, Gisel·la Felipe,
Marc Gual, Adriana Tarrida i Imma Solano**

Un primer pas: la tria

Des del moment que tens un fill o una filla per primera vegada, tot el que sents i vius ho fas amb molta intensitat i emoció, però també amb la inquietud i la incertesa de no saber si les decisions que estàs prenent són les més adequades.

Una de les primeres decisions que com a pares vam haver de prendre va ser la tria de l'escola bressol, on el nostre fill hauria de passar moltes hores, potser excessives per la seva curta edat.

Un cop finalitzada la ruta per les diferents jornades de portes obertes i escoltats els diferents projectes educatius que les escoles bressol del barri ens presentaven, vam veure que el que ens fa realment decidir per una en concret no és altra cosa que les sensacions que ens transmet l'equip humà que hi treballa i la cura que tenen per tractar amb els infants i les famílies, la calidesa que s'hi viu i el respecte que s'hi respira.

Per això vam triar l'escola actual, perquè des de la primera trobada, tant nosaltres com el nostre fill ens hem sentit acollits i valorats com a únics i individuals, però dins del col·lectiu.

L'escrit elaborat per tres famílies recull la seva experiència i visió sobre aquest moment i l'escola bressol.

Valorant l'escola bressol

Amb l'arribada de setembre i l'inici de l'escola, comença una situació nova per als infants, però també per a les famílies, no ens enganyem. Els

primers que hem de fer l'esforç de viure la separació amb normalitat i coherència, som les mateixes famílies. En certa mesura, part de l'èxit del procés d'adaptació del nostre fill dependrà de nosaltres i de la nostra actitud. Hem de procurar viure la situació amb naturalitat, entenent que ha de formar part del procés de desenvolupament maduratiu i social dels infants. Hem de ser capaços d'acompanyar els nostres fills i filles en l'arribada a l'escola i saber acomiadar-nos amb calma, sense enganys i en un temps prudent.

«Ara, quan recordem les primeres setmanes a l'escola se'ns escapa un somriure, però aleshores el que se'ns escapava era una llàgrima galta avall, en veure com el Genís, amb la cara aixafada contra el vidre de la porta, t'implorava que no l'abandonessis mentre tu esperaves girar per l'escala per relaxar aquell somriure forçat tot dient: 'Fins a la tarda...' o 'T'estimo fill...'»

«I tant que 'patíem' els primers dies, i encara ara. I ens surten els dubtes sobre com vivim, quin model de vida triem, quines relacions establim amb els fills i quines relacions els toca establir a ells.»

«Per nosaltres va ser molt encertat que el procés d'adaptació fos tan progressiu.»

«A molts pares ens costa deixar els nostres fills i filles per primera vegada a l'escola bressol. De fet, crec que de ben segur, ens costa més a nosaltres que a ells. De cop i volta, sense poder pensar-ho més, comença el curs i arriba el 'Ostres, vols dir que estarà bé? I si no hi està a gust? Què farà si em crida i jo no la puc consolar?...'»

«Em va semblar genial que el primer dia de setembre es fes una trobada amb tots els infants que ja venien a l'escola per tal que es retrobessin entre ells, es tornessin a reforçar els lligams, s'ubiquessin dins l'entorn, es fessin amb el nou espai, etc., i poc a poc amb els dies s'anessin incorporant els infants nous oferint un espai on poder-se conèixer.»

D'una cosa no en tenim cap dubte: a l'escola també creixen i aprenen què és la vida, exploren i es socialitzen. Un procés a través del qual aprenen a establir rols, a diferenciar actituds, prendre posicions... I tot sense la nostra mirada i intervenció, només amb un bon grup de mestres

que sobrevolen per l'escola bressol, estimulen, calmen, negocien, acaronen, observen i acompanyen l'infant.

Hem trobat una escola adaptada a les necessitats, capacitats i inquietuds dels infants i que es presenta com un espai adient per al seu desenvolupament, a través de la interacció amb els adults (mestres o no) i els altres infants. Per a nosaltres, com a famílies, també és molt beneficiós. Les interaccions humanes apareixen en cada instant i de múltiples maneres; sobretot amb els altres infants, però també amb els mestres, les cuineres... i altres mares, pares, oncles, tietes...

La possibilitat d'estar dins l'escola ens permet observar que els mestres estan amb i per a tots, dins la dificultat que suposa adaptar-se a les diferències entre infants (accentuades en els primers dos anys de desenvolupament). S'estableix un diàleg entre l'adult i cada infant per tal de crear una relació de confiança i seguretat, i alhora posen èmfasi en cadascuna de les necessitats de desenvolupament i en l'autonomia, cabdal en aquest procés de creixement, i sovint, la gran oblidada fora de l'àmbit de l'escola.

Els infants entenen i saben molt més del que ens pensem, i les famílies molts cops, per desconeixement o per *modus vivendi* no creem les condicions necessàries per al desenvolupament de les seves capacitats.

Els mestres ens acompanyen en aquest camí per l'autonomia, i l'escola ens ofereix la possibilitat de compartir moments i mirar el nostre fill des d'una altra perspectiva.

A través de les propostes diverses, sensorials o socials, i els espais, s'afavoreix l'aprenentatge de l'infant, i les mestres l'escolten, veuen i preveuen cap a on vol anar, oferint alternatives als diferents ritmes personals o biològics de cadascun d'ells.

I els companys grans i petits intervenen en aquest fet educatiu ja sigui observant o interactuant. Creant una relació que els reforça i emfatitza el caràcter, i a les famílies ens el presenta fora de l'àmbit familiar.

Observar els infants ja és un gran goig, un aprenentatge, i alhora posa un accent a la individualitat humana. Els intercanvis de mirades i somriures, carotes o gestos, ens fan créixer i viure a tots plegats.

Sentir-se acompanyat: una necessitat

És cert que el moment de la separació arriba massa ràpid i l'ideal seria que els infants poguessin estar a casa amb la família durant molt de temps, però la nostra societat no ho entén així i les polítiques de conciliació familiar tampoc. Som un dels països europeus on els permisos per

maternitat i paternitat són més curts, per no parlar de la manca d'altres ajuts de tipus econòmic, social...

Per això és bàsic tenir molta confiança en les mestres que es faran càrrec del teu fill durant tantes hores. De fet, al principi has de fer una confiança cega, ja que famílies i mestres encara no ens coneixem gens. Amb el temps, però, cal pensar que aquesta confiança no es guanya de forma gratuïta, sinó que s'aconsegueix a partir d'una sèrie de coses que cal tenir presents.

El respecte als diferents ritmes de cada infant, a les peculiaritats de cada família, i sobretot el tipus de resposta i d'acompanyament que et donen davant del dubte, són els elements que faciliten aquesta comunicació entre família i escola, per altra banda tan important.

En iniciar l'escola realitzem una adaptació de tots plegats cap a la creació d'un grup; nosaltres i ells establim petites estones per anar coneixent les persones i l'espai, i alhora s'inicien les interaccions, a poc a poc, molt més a poc a poc del que el dia a dia dels adults ens provoca.

És important que la mestra conegui els hàbits i costums de cada infant pel que fa a temes com el menjar, el son... i després saber-los gestionar dins el grup.

«Encara recordem com patíem pel moment de la migdiada perquè el nostre fill només s'adormia al pit o als braços, i per tant, pensàvem que seria missió impossible fer-lo dormir a l'escola. A l'inici, eren les mestres qui, coneixent els seus hàbits de son, l'adormien en braços, i poc a poc, va anar dormint tot sol al seu llit. No ens haguéssim imaginat mai que, més endavant, fent gala d'un comportament social que només els humans sabem tenir, en el moment de dormir s'estirés al seu llit, tanqués els ulls i s'adormís amb més o menys facilitat durant una bona estona.»

Tot aquest respecte individual es fa difícil de dur a terme a causa de les polítiques que apliquen unes ràtios desmesurades i que comporten que les mestres tinguin dificultats per continuar oferint aquesta qualitat educativa de què parlem, però som testimonis que fan l'impossible per arribar a tot arreu per tal que els infants, a més de sentir-se atesos, també es sentin segurs, confiats i estimats.

D'altra banda, com a famílies, agraïm molt que les mestres ens acompanyin en aquesta tasca tan bonica d'educar els nostres fills i filles, i per això escoltem amb atenció el seu parer. Un punt de vista que tan sols demanem que sigui respectuós i afectuós.

En resum, entenem que el procés d'adaptació o d'acollida serà més fàcil com més respecte tinguin per l'infant i la seva família en relació amb diferents aspectes com el ritme, el temps o els costums.

També serà més fàcil si creiem en una confiança mútua, en una relació de complicitat i proximitat que ens faci anar escola i família en una sola direcció que doni coherència i sentit al procés. En aquest punt, ens agrada molt l'escola bressol perquè compta amb la presència de les famílies. Aquesta transparència dona seguretat als familiars, que al matí acompanyen els infants i poden entrar fins a l'estança i estar-s'hi una estona. Tenir les portes obertes per a les famílies ens transmet seguretat i confiança vers la tasca que s'està fent i és un

símbol inequívoc de creure fermament en una relació estreta família-escola.

El fet de poder tenir un espai còmode per seure relaxadament, parlar, donar el pit, observar el joc dels infants, a la mateixa estança, a prop de la mestra i els companys i companyes, ens fa sentir com a casa. Aquella estona tranquil·la, d'intercanvi de mirades i de contacte físic, ens permet retrobar-nos després de tot el dia, en què família i infant ens hem trobat molt a faltar. Després als infants els agrada ensenyar-nos els espais i les propostes de joc, i ens acomiadem de les mestres i els companys d'una forma relaxada.

En aquest sentit, també, a les famílies ens agrada molt la llibreta de comunicacions diàries on les mestres ens expliquen el quotidià dels nostres fills i filles d'una manera molt planera que ens ajuda a conèixer més l'escola, també els nostres fills, i per què no dir-ho, a estirar una conversa durant l'hora de sopar.

Però el millor exemple que podem trobar per explicar el que bonament hem intentat amb aquestes quatre línies és el text que dona la benvinguda al vestíbul de la nostra escola, i que resumeix a la perfecció el que pensem nosaltres sobre com hem de viure l'escola per establir una creació de vincles afectius que ens ajudin a créixer:

Aprenem del que vivim i com ho vivim, per això a l'escola bressol la manera com ens relacionem amb els infants està pensada amb molta cura i delicadesa.

Per als infants és imprescindible crear vincles afectius per créixer de forma harmònica, i la manera com nosaltres, els adults, intervenim en aquests moments d'atenció, de cura, de descans, quan necessiten el consol... els retorna una imatge positiva de si mateixos, perquè és des de la proximitat i la qualitat d'aquests moments de relació, des d'on l'infant es va construint com a persona.

Alguns tornem a iniciar de nou aquest procés d'adaptació amb un segon fill. Suposem que l'experiència serà un grau i que ho entomarem amb més serenor i naturalitat, però també és cert que cada persona és única i especial i per tant potser viurem un altre procés. ■

Jordi Martín i Gisel·la Felipe, pares del Genís i l'Aina
Marc Gual i Adriana Tarrida, pares de la Joana
Imma Solano, mare de l'Ariadna

Conversa amb Ramon Besora

De mestre a editor

David Altimir

Perquè els infants s'interessin per la lectura, els adults han de sentir-se atrets, captivats i interessats. Ramon Besora parla de la passió que l'ha dut a dedicar-se al món editorial.

David Altimir: *Ramon, tu has estat mestre durant molts anys i després has treballat en el món editorial fent diferents projectes que han tingut com a fil conductor apropar la literatura als infants. Quins són els elements que consideres fonamentals per preparar aquesta trobada entre infants i literatura?*

Ramon Besora: Vaig ser mestre durant molts anys i fins i tot en la meua època quan m'anomenaven editor sempre repetia: «Sóc un mestre que fa d'editor». Vaig ser molt feliç a l'escola i si en un moment de la meua vida em vaig decidir a fer el pas professional al món de l'edició, el considero lògic i coherent, degut a la meua trajectòria docent, a la meua dèria de sensibilització per la lectura.

A l'escola sempre havia tingut molt clar que un dels eixos fonamentals de l'aprenentatge havia de ser la construcció del lector. I si parlo de construcció del lector és perquè considero que llegir és deixar-se construir, deixar-se habitar per altres vides, viure en els personatges que protagonitzen les històries que els llibres ens conten. El poeta Blai Bonet deia, referint-se a la lectura: «Sóc una casa en obres. Em deixo fer, deixo que em facin».

“Considero que llegir és deixar-se construir, deixar-se habitar per altres vides, viure en els personatges que protagonitzen les històries que els llibres ens conten”

El paper de l'escola és clau perquè el contacte llibre-infant o jove es faci de manera apassionada. I el primer apassionat ha de ser el mestre. Si som capaços d'engrescar-los descobriran en la lectura una porta oberta a altres realitats, un aliment preciós per a la seva imaginació, una plataforma on projectar els somnis.

I a poc a poc els infants s'endinsen –Pennac ens insistia a evitar la coacció, a respectar el ritme de l'aprenentatge i a acompanyar l'infant en el seu esforç– en el món de la lectura, en la sorpresa de reconèixer en l'escriptura les paraules amb què designen les persones, els llocs, els

“El primer apassionat ha de ser el mestre”

objectes... i en l'exercici de desxifrar el mot que hi ha ocult rere les formes dibuixades amb tinta sobre paper. I afavorirà la seva expressió oral i escrita. Lectura i expressió escrita estan íntimament lligades. Marc Soriano afirmava que «el camí més curt entre el llibre i l'infant passa per la seva pròpia expressió».

D. A.: *I aquesta passió et va portar a entrar al món editorial?*

R. B: Exacte! A força d'engrescar els infants a entrar al món del llibre, de la lectura, em vaig anar apropant al món editorial fins a quedar-hi atrapat del tot. I la meva experiència com a mestre va resultar fonamental per enfocar els meus projectes editorials. Em vaig proposar crear una línia de llibres a partir d'una sèrie de característiques que marquessin la seva personalitat, la seva imatge: llibres lúdics, que provoquessin la participació i el joc. Jugar amb el llibre és, abans de tot, percebre el plaer de la seva realitat física, explorar les riqueses de les textures, les dimensions, el color, la tipografia, la qualitat de la impressió. I, naturalment, apoderar-se del plaer que ofereix el contingut.

Llegir pot ser, definitivament, un joc molt bonic si som capaços d'oferir als infants uns llibres que interessin tant pel contingut imaginatiu com per la forma especialment bella. El llibre ha d'implicar els lectors, sobretot els més petits, en el joc. Llegir ha de ser, per tant, un acte lúdic. I hem de facilitar que l'infant tingui contacte amb la literatura molt

abans de saber llegir. L'entorn familiar i escolar és determinant per afavorir que arribin a ser lectors.

D. A.: *També t'has interessat fonamentalment per apropar la poesia als infants. Creus que és un llenguatge que els infants petits poden comprendre bé? Com creus que des de l'escola podem afavorir aquesta trobada entre infants i poesia?*

R. B: L'actitud poc entusiasta dels infants respecte a la poesia ve marcada per una hàbits pedagògics poc adequats. I l'anàlisi d'aquesta actitud em va fer veure que massa sovint hem enfrontat en fred el nen o nena amb la poesia i per això ha aparegut com una fortalesa inexpugnable i ha creat una actitud distant. D'altra banda, sovint s'ha presentat la poesia amb un enfocament centrat en l'examen dels aspectes teòrics (ritme, rima, estrofismes, etc.). Era evident que existia una manca d'incentius personals.

Davant aquests fets, per trencar el distanciament esmentat, calia una formulació de nous objectius amb l'exigència d'uns canvis substancials en les activitats de les classes de llenguatge, en els principis d'organització d'aquestes activitats, en els continguts i en els mètodes de treball. L'infant ha d'adonar-se que la poesia és una expressió lliure, no el fruit de la rigidesa normativa, i hem d'evitar que faci una caricatura dels poemes rimats dels adults. El poema no és una assonància o un nombre de síl·labes, sinó l'expressió d'un pensament. El poema és allò que l'autor

veu, sent, experimenta quan tanca els ulls, quan vol escoltar els reflexos misteriosos del món.

Cal oferir, doncs, les suficients oportunitats de captar sensorialment la realitat objectiva del poema per tal de facilitar la penetració en l'essència de les coses, fets o fenòmens que en són el nucli.

Una experiència duta a terme amb nens i nenes de 6 a 14 anys a partir de poemes de Miquel Martí i Pol

Seguint aquests criteris em vaig presentar un dia a la classe amb uns poemes de Miquel Martí i Pol i em va semblar que la millor manera era

“El poema no és una assonància o un nombre de síl·labes, sinó l'expressió d'un pensament. El poema és allò que l'autor veu, sent, experimenta quan tanca els ulls, quan vol escoltar els reflexos misteriosos del món”

provar de refer el camí del creador començant amb alguna aplicació concreta fins a suscitar en els infants la necessitat de recrear. Van traduir el poema en imatges després d'una anàlisi i debat i de fer-se'l seu.

D'aquesta manera, l'acumulació tradicional d'elements teòrics es traduiria en una explotació pràctica de les possibilitats creatives que l'infant ja posseeix. Es tractava, en definitiva, d'introduir a l'escola la gran riquesa d'energia evocadora de la poesia i estava convençut que l'obra de Miquel Martí i Pol era la clau que ens obriria totes les portes. I així va ser. El resultat d'aquest treball, a l'escola El Puig d'Esparreguera, es va publicar en dos llibres titulats *Primavera* i *Hivern*. Més tard se'n publicaria un altre, el tercer, amb el títol de *Relotge de pagès*. En aquest cas ja amb els poemes d'aquests infants de 6 a 14 anys; havíem aconseguit que a través dels treballs de recreació arribessin a sentir la necessitat de ser protagonistes de la seva pròpia creació poètica. I amb el llibre *Relotge de pagès* es va realitzar el que deia Gianni Rodari: «Hi ha escrits d'infants que mereixen el dret de ciutadania».

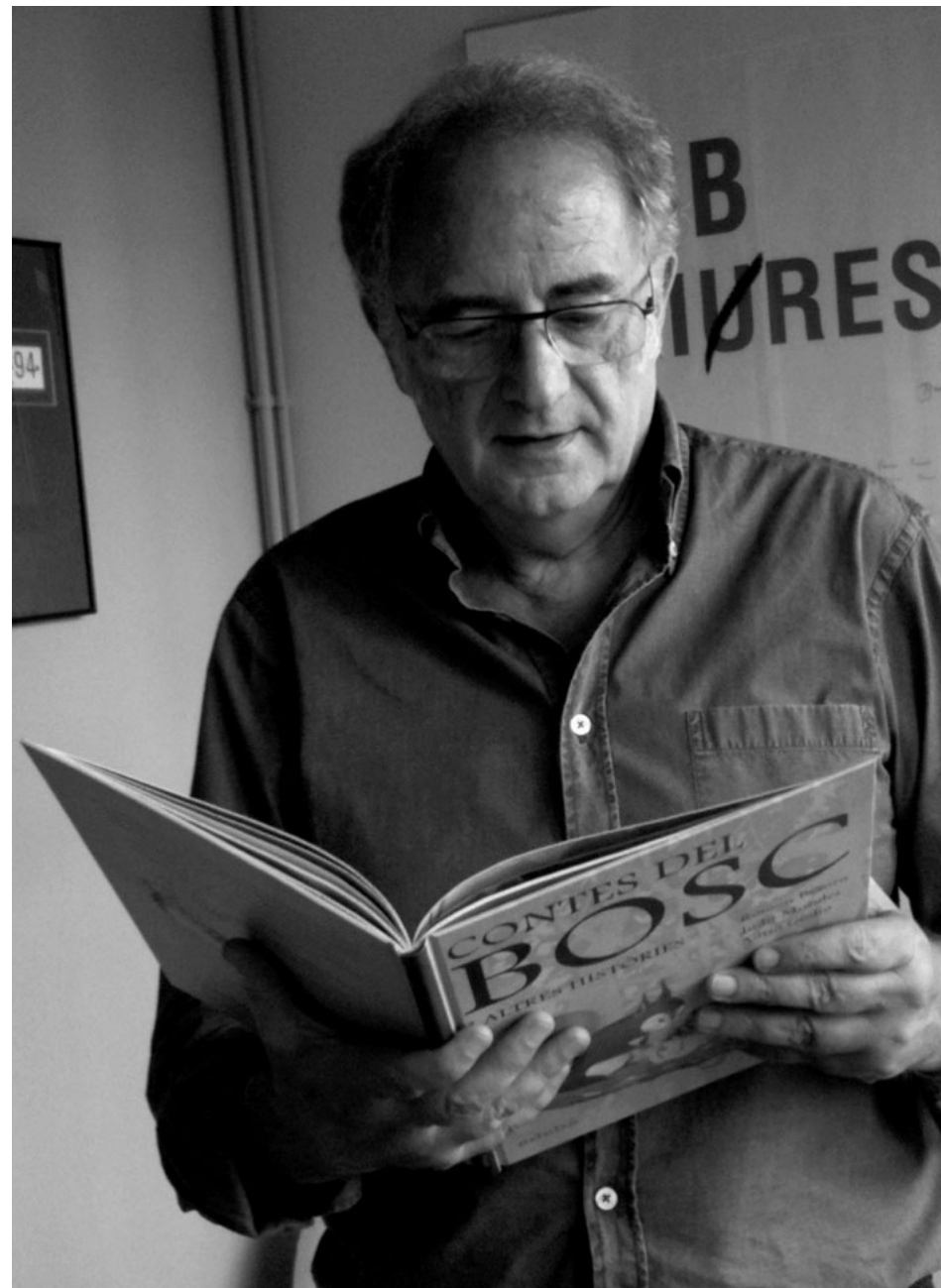
D. A.: *També has escrit sobre la creativitat i l'escola. Creus que es pot educar la creativitat?*

R. B.: Enfront del pensament convergent, convencional, mecànic, reproductor, l'escola ha de potenciar el pensament divergent, creatiu,

“La creativitat es basa fonamentalment en la disposició del subjecte i necessita un clima de seguretat i de llibertat per expressar-se”

innovador, lliure, productor. La creativitat es basa fonamentalment en la disposició del subjecte i necessita un clima de seguretat i de llibertat per expressar-se. Per això el mestre ha de ser l'element provocador, ha d'aconseguir un clima creatiu, de joc, d'improvisació i enriquir l'infant amb estímuls adequats, sensibilitzar-lo respecte als estímuls ambientals, amb les seves relacions amb el medi, perquè reaccioni d'una manera sensible davant el que veu, sent, toca, olorea, escolta. Fer-lo més sensible a la seva pròpia experiència motivarà la seva expressió i, com més elevat sigui el nombre de relacions sensibles que estableixi, millor serà la seva comprensió de les coses i així enriquirà la seva vida. ■

David Altimir, mestre

L'acollida d'infants i famílies al parvulari, una oportunitat per créixer

Sobre l'adaptació s'ha escrit i s'ha parlat molt. En aquest article no trobareu una fórmula màgica de com afrontar aquest període sinó que és una reflexió sobre com tractem a l'escola Vilamagore el procés d'adaptació des d'una perspectiva el més respectuosa possible amb el moment evolutiu de cada infant. Unes paraules acompanyades de la valoració d'una mare, que ens permeten anar comprenent cada cop més la importància d'aquest procés d'entrada a l'escola.

Marta Marin, Ciscu Lombart,
Eugènia Fornaguera

El setembre és un mes emocionant per als membres que formem part de la comunitat educativa de l'escola Vilamagore. El primer dia de curs estem expectants per conèixer els que s'incorporaran a l'equip de mestres de l'escola.

A l'escola valorem i treballem per una bona acollida i acompanyament en l'aventura d'iniciar un nou curs. I, en aquestes primeres converses, parlem dels fonaments que caracteritzen el nostre projecte. Paral·lelament, aquests primers dies, també s'explica com s'entén i com es viu el procés d'adaptació dels infants que s'incorporen per primera vegada a l'escola.

En aquesta nova situació els mestres, les famílies i els infants han d'actuar plegats establint relacions de confiança per assolir el seu benestar, ja que ells són els principals protagonistes.

A mesura que un projecte avança també evoluciona la manera de conèixer aquest procés d'entrada a l'escola.

L'escola Vilamagore, amb un projecte singular basat en metodologies vivencials i actives, té com a objectiu aconseguir que els infants adquireixin les eines

necessàries per entendre el món en el qual estan creixent i poder actuar de forma crítica i creativa.

Un projecte que vetlla per respectar els processos madurats i de vida dels infants s'ha de qüestionar com desenvolupar aquest procés d'adaptació en aquests mateixos termes.

D'aquesta manera, creiem en un procés real i natural, connectat més amb la vida i no tant com un

període escolar, encotillat per objectius, matèries i horaris.

Cada infant és diferent i les necessitats també són diferents, les realitats, expectatives i les necessitats de cada família són diferents... per tant, cada any l'adaptació serà diferent i diversa, l'adaptació de cada infant serà única i singular. Així doncs, no podem pensar en un procés d'adaptació únic, ideal i acabat.

Un infant que arriba per primer cop a l'escola es troba en un espai nou, desconegut, que li pot crear inseguretat, angoixa i intranquil·litat. Els mestres hem d'estar amatents a cada gest, a cada paraula, a l'expressió de cada infant per anar ajustant la nostra intervenció: hi haurà qui necessitarà mig

curs per trobar segur aquest espai nou, hi haurà qui li costarà menys fer vincles, hi haurà qui no plorarà els primers dies però el negoci d'aquest període potser li surti més endavant, hi haurà algú a qui la jornada escolar se li faci molt llarga i puguem preveure que només vingui els matins durant un període de temps...

Perquè puguin aflorar tots els sentiments i emocions que comporta una adaptació per a un infant cal donar-li el temps, l'espai, la confiança i el clima perquè se senti realment ell mateix. Cal entendre el procés d'adaptació com una oportunitat i no com un entrebanc a superar. Aquest procés ajudarà l'infant a madurar, a autoconèixer-se, a ser més autònom, a créixer i a enriquir-se amb les experiències que aquest moment de la vida li ofereix.

Tot i que és important que les famílies visquin aquest període amb la màxima tranquil·litat, seguretat i calma per poder transmetre'ls a l'infant, qui ha de fer front a aquesta situació són els infants.

A l'escola Vilamagore cada família, de forma acordada amb la mestra, gestionarà l'adaptació del seu fill en funció de com va evolucionant al llarg d'aquest procés, compartint i acompanyant l'activitat de l'infant durant bona part del matí.

L'objectiu d'aquest temps és trobar aquell punt just on es pugui intuir que l'infant tindrà suficients eines i la capacitat de poder començar a caminar sense aquest acompanyament familiar. Cal donar-li la confiança perquè això sigui així, cada dia s'aconsegueix una petita fita que marcarà un camí. Ningú pot fer aquest camí per aquest infant, aquest camí l'ha de fer l'infant per ell mateix.

Els primers dies, infant i família entren plegats a l'estança i junts comparteixen aquelles primeres emocions que els permeten conèixer la mestra, l'espai, els companys, les joguines...

El temps no compta. Les famílies acompanyen els infants en la seva activitat: el familiar seu amb ell i els companys a mirar un conte, és un participant més d'un joc de construccions, és un comensal més de la taula parada de la cuineta de la classe, és un jugador més d'un joc de *memory*, d'un puzzle, d'uns encaixos, és un escultor d'animalets de plastilina...

Més endavant, la mestra referent comença a introduir petites activitats de grup on les famílies també participen, i així, van entrant en la vida de l'escola: narració d'un conte, jocs de falda, petites converses, representació amb titelles, cançons...

Els infants han de trobar aquestes estones plaents per poder estar tranquils i començar a engrescar-se a participar en aquestes activitats tots sols.

En aquests moments, les famílies, com a millors coneixedors dels seus fills, poden valorar si deixar que els seus fills restin a l'escola una estona més sense la seva presència o decidir que ja han tingut una bona experiència i ens acomiadem fins a l'endemà.

En retrobar-se família i infant, és important que puguin explicar-se i compartir allò que s'ha esdevingut durant el dia en aquells moments que no han estat junts. A l'escola Vilamagore, les famílies entren a l'estança i troben mostres del que ha anat passant durant el dia.

Durant l'any, podem trobar una documentació amb aquells escrits que resumeixen el que s'ha viscut en el dia, podem trobar un joc parat que s'ha jugat, podem fer un tastet d'una recepta que hem cuinat, podem gaudir d'un mural fet entre tots, podem observar una fotografia d'un passeig que hem realitzat, podem veure el resultat d'un petit experiment...

Cada dia, a les entrades i sortides, la família i la mestra poden intercanviar aquelles impressions sobre aspectes i situacions rellevants ocorregudes durant el dia.

Amb tot això i poc a poc, els infants aniran fent-se seva l'escola i hi trobaran un espai segur, acollidor, estimulante i agradable per treure tot allò que porten dins i despertar les ganes d'aprendre.

Els mestres hem de ser conscients que el procés d'adaptació és un moment molt important per a la vida d'un infant i per a les seves famílies, tan important que hem de vetllar perquè es donin tots aquells condicionants (espai, temps, clima, comunicació...) que afavoreixin que l'adaptació sigui el més respectuosa i natural possible amb les necessitats d'aquests nens, i que realment sigui una veritable oportunitat per créixer. ■

Marta Marin, Ciscu Lombart i Eugènia Fornaguera,
de l'equip de mestres de l'escola Vilamagore

A part d'allò que tots esperem que sigui l'escola, un espai per aprendre, per mi l'escola és una extensió de la família. Un lloc on en Joan, per damunt de tot, sigui feliç, s'hi trobi a gust i estigui acompanyat de persones que l'estimen i a qui ell pugui estimar.

El que l'escola significa per mi i el lligam que volia que establís el meu fill amb ella ha format part del nostre procés d'adaptació.

Si l'escola és la «meva família», hi confio plenament. Confio que el cuidaran, l'estimaran i faran per ell tot allò que considerin necessari. No és una fe cega, a la família també se la qüestiona, se li pregunta i es creix amb ella, però sempre des de l'amor i el respecte.

Per tot això, per mi l'adaptació va ser un procés de coneixença. Jo, en Joan, les mestres del grup, els altres infants i les seves famílies, els altres mestres i personal no docent, ens havíem de conèixer i això requereix temps. El temps de poder estar dins l'estança acompanyant en Joan, sense un temps limitat, o parlant amb altres infants, compartint espais, activitats o necessitats i establint lligams. Perquè sense lligams d'estima no pot haver-hi confiança i sense confiança no hi ha tranquil·litat ni felicitat.

Poc a poc es va establir una rutina, arribàvem a l'estança, saludàvem a tothom i triàvem un conte per llegir junts. Poc a poc, altres infants venien a seure per llegir el conte amb nosaltres, creant així lligams entre ells i amb mi. De vegades en Joan estava amb la mestra o una altra mare o pare mentre jo llegia un conte a altres infants, creant poc a poc una xarxa de relacions entre tots.

La calma amb què les famílies podíem entrar i sortir de l'estança, sense hora límit, sense pressió, sense la sensació que molestàvem o no deixàvem fer la feina als mestres, ens va donar la tranquil·litat de fer un procés natural, en el qual en Joan va anar descobrint l'espai, el ritme i la forma de fer. Va conèixer la Mireia com a referent, com a mestra i com a membre de la «família» a qui recórrer si se sentia malament quan jo no hi era.

Mireia Llurba, mare d'en Joan, del grup de 3 anys a l'escola Vilamagore

Les matemàtiques ens envolten: una altra mirada a les situacions quotidianes

La formació continuada ofereix als mestres l'oportunitat de reflexionar i repensar la pràctica educativa, i fins i tot de saber aprofitar tot allò que ens envolta per oferir possibilitats d'aprenentatge als infants, des de la quotidianitat del dia a dia.

Ester Moreno i Sara Molina

Aquest curs hem assistit a un seminari sobre «la competència matemàtica per comprendre el món» a la Universitat Autònoma de Barcelona. Vam triar aquesta temàtica conscients que teníem un buit a l'hora de plantejar situacions matemàtiques a l'escola. Després d'assistir al seminari, hem obert la mirada i hem comprès que no cal forçar situacions de caràcter matemàtic, simplement cal posar intencionalitat matemàtica a tot allò que fem. És cert, després de cada sessió, al dia següent, ens sorgien situacions que ens duïen a parlar de numeració, de geometria, de situació en l'espai... L'única cosa que ha canviat, per tant, és la nostra mirada.

A l'escola, moltes vegades treballem a partir de situacions viscudes i amb significat en tot el que està relacionat amb la lectoescriptura, però sovint acabem fent activitats sistemàtiques i mecàniques

en tot el que té a veure amb l'àmbit matemàtic. Si ens aturem a mirar detingudament, ens adonem que l'àmbit matemàtic és en tot, estem envoltats de matemàtiques: de nombres, de formes i figures geomètriques, mapes... Només cal parar atenció i posar intencionalitat matemàtica a tot allò que es fa a l'aula.

Què pot fer el mestre per aconseguir-ho?

1. Despertar desig entre els infants per abordar situacions desconegudes i construir noves perspectives: l'infant aprèn buscant respostes a les preguntes que es fa ell mateix. En aquest procés es generen experiències significatives, atès que hi ha un interès per resoldre un repte propi, per poder-lo solucionar cal el llen-

guatge, és a dir, es generen situacions de comunicació per explicar i escoltar. Durant aquest anar i venir de l'experiència al llenguatge, l'infant genera coneixement.

- 2. Observar què sap cada infant:** és important un adult que observi i escolti les necessitats dels infants. Interactuar amb ells per copsar allò que saben, també ens ajudarà.
- 3. Com l'adult capta el que sap l'infant: ús d'instruments per poder-ho fer.** La documentació és un bon instrument per fer-ho, el registre de converses, el registre dels processos que utilitza cada infant per resoldre un problema...
- 4. Què fem o com ho fem perquè compreguin el que aprenen:** donant temps i espais perquè comparteixin allò que han après, afavorint la connexió dels seus coneixements amb realitats científiques, si cal. Establint imatges i analogies que ens ajudin a visualitzar el significat de

cada número, generar situacions que tinguin sentit per a l'alumne perquè així pugui aprendre des de la comprensió. Ajudant-los a buscar estratègies per entendre-ho.

5. *Oferir espais i temps per pensar en comunitat:* creant situacions de misteri, tenint llibertat per preguntar, imaginant i cercant solucions.

Si ho mirem detingudament, tots aquests passos no són exclusius per poder generar o extreure contingut matemàtic de les situacions quotidianes. Tot això és necessari perquè l'infant aprengui, independentment dels continguts.

A continuació us presentem dues experiències dutes a terme per cadascuna de nosaltres en dos grups de quatre anys, intentant donar aquesta «mirada matemàtica».

Context per comprendre el 1.000

Cada any, el 30 de gener, a l'escola es celebra el dia de la pau i la no-violència. Tots els infants de l'escola parlen al voltant del que vol dir pau i no-violència, i conversen sobre situacions que coneixen. És sorprenent com, des de ben petits, els infants saben què vol dir pau i què és el contrari d'aquest concepte. Els infants, actualment, estan envoltats d'informacions, les notícies són descoratjadores en aquest sentit, cada migdia o vespre, al telenotícies, els successos i les guerres són a l'ordre del dia. És impossible que un infant dels nostres temps visqui aïllat de tot el que passa al seu voltant i al món en general. Tenen inquietuds, pregunten i, sobretot, relacionen tot el que van copsant en el dia a dia.

–*Aquesta cançó explica coses boniques o lletges?*

–Boniques.

–*Vosaltres coneixeu la guerra?*

–Sí, lluiten i maten.

–Si hi ha guerra, no hi ha pau.

–És millor la pau.

–Hi ha d'haver coses boniques.

–*Què són les coses boniques per a vosaltres?*

–Les flors.

–Els abraços.

–Els petons.

–Estimar.

–Els gelats.

–Ser amics.

–Ser germans.

–Cors.

–Els ocells.

–El sol, la lluna, les estrelles...

Conversa d'infants de quatre anys.

Els infants de quatre anys saben què vol dir *pau* i *guerra* i tenen molt clar que el món aniria millor amb totes les coses boniques que ells han dit.

Aquest curs s'ha volgut plantejar la festa a partir d'una tradició japonesa, «La història de la Sadako». Aquest relat està basat en una història real després de l'esclat de la bomba d'Hiroshima en aquell país.

«Una nena d'Hiroshima es va posar malalta i per curar-se li van explicar que si feia mil grues de paper podia ser que es curés. A partir d'aquesta història, al Japó és tradició fer 1.000 grues de paper per demanar un bon desig.»

Adaptació de la «Història de la Sadako»

Fins aquí, la festa de la pau va transcórrer com cada any, es va conversar i es van fer activitats conjuntes amb els companys i companyes més grans, la construcció de dues tires de 10 ocells de paper i la lectura dels bons desitjos.

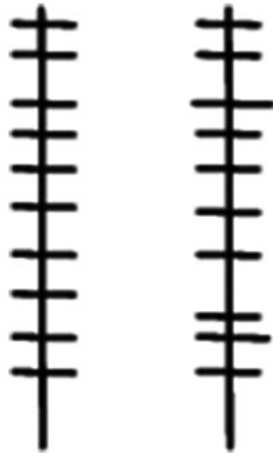

DASIEM CA PAU PLOS I ARBRAS.
CA TUTOM SIGI FALIS.
CA NO / AJ /
BERA iCA iAJ i PAU.

El paper de la mestra: la intencionalitat

La festa de la pau es podia acabar aquí, però l'assistència al seminari sobre «la competència matemàtica per comprendre el món», aquesta experiència i, sobretot, el fet de poder extreure algun aspecte didàctic de la dramàtica història de la Sadako, fa plantejar un repte als infants del grup.

Com que encara tenien les tires amb els ocells que van fer amb els companys i companyes de cinquè, els vaig proposar que comptessin quants ocells van fer. Entre tots i totes van contar i ho vaig representar a la pissarra amb línies.

–Nosaltres hem fet dues tires amb deu ocells de paper.

–Seguidament, els plantejo el repte:
–Però si havíem de fer mil ocellets de paper, com explica la història de la Sadako, quantes tires com

les que hem fet, de deu ocells de paper, necessitem per tenir-ne mil?

A partir d'aquí el repte està servit. Com sempre, els infants no et deixen de sorprendre i ràpidament connecten allò que ells saben i responen:

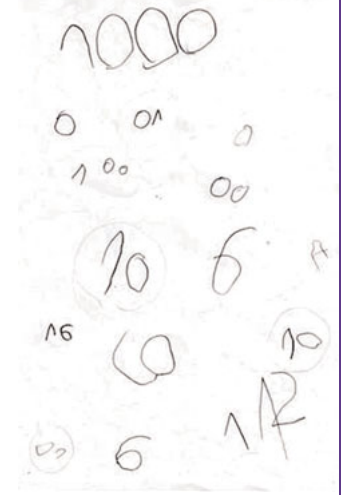
- Molts ocells.
- Moltes tires, perquè mil és molt difícil de comptar.
- 5 i 5 són 10.
- Són molt, molt i molt. Si comptem fins a mil ens cansarem, perquè és molt i molt de contar.
- Jo sé comptar fins a 100.

Comença a comptar i s'hi afegeixen altres infants. Amb l'ajuda de la mestra arriben fins a 100 i quan arriben a 101 diuen entusiasmat:
–Després és el mill!!

Seguidament, els plantejo que cadascú escrigui com creu que és el número mil. Sovint plantejem el tema de l'escriptura natural de les lletres i les paraules i tenim clar que l'infant fa el seu procés d'aprenentatge de l'escriptura, que passa per diferents fases (indiferenciada, diferenciada, sil·làbica, sil·làbico-alfabètica i alfabètica) i que cal respectar els ritmes i els processos individuals. Per contra, amb els nombres no ho tenim tant en compte i des del principi demanem als infants que escriguin els números correctament, amb la grafia correcta, i poques vegades deixem que provin i que escriguin de manera natural els nombres, tal i com ells creuen que són.

- Mil són molts.
- Tres zeros i un u.
- Un tres i un zero.
- Un dos i un zero.

- Un u i un zero.
- Un tres i un zero.
- Amb un u i dos zeros.
- Amb tres zeros.
- (...)

Quan deixes que provin sense por a equivocar-se, t'adones que els infants saben moltes més coses de les que a vegades ens pensem. A més a més, sempre hi ha algun infant que pot ajudar els altres a avançar.

- (...)
- La mare m'ho ha dit, perquè tinc un puzzle de mil peces.
- El puzzle nou té dos «centes» peces.
- Aquest és el cent.

En Davi escriu a la pissarra i diu:

–Aquests són els «centos».

Amb l'ajuda de la mestra, sumen de 10 en 10 i entre tots arriben a comptar fins a 100.

Efectivament, han comptat entusiasmat, en els canvis de les desenes han utilitzat estratègies molt intel·ligents i divertides, per exemple «vint-i-deu» per dir trenta. Els he ajudat a fer aquests canvis i ràpidament han enxampat la dinàmica.

No han arribat fins al mil, però ha estat un gran esforç per a ells. Segurament, tornarà a sortir en algun altre moment del curs el número mil i ho podran reprendre. De moment saben com arribar fins al 100.

Comprendre el pensament dels infants

És un repte difícil, així que el plantejo amb una altra pregunta: *Com ho podem fer per saber quantes tires necessitem?*

Ràpidament, els infants relacionen la representació que vaig fer a la pissarra i ho expliquen:

- Fent les ratlles.
- Com vas fer tu.
- I ho comencen a representar.
- Cada infant fa una tira i compta fins a deu.

Dialogar en situacions reals

Aquesta altra experiència es va dur a terme amb un grup de 4 anys, en dues sessions diferents, i va participar mig grup en cadascuna.

Al primer grup se'ls va proposar que pensessin en formes que es poden trobar en l'entorn: a l'estança, al carrer, a casa... Una bona manera de provocar és que parin atenció al seu entorn, que pensin en tot allò que veuen cada dia sense posar interès en alguns detalls. Les formes del que veuen, dels objectes amb què juguen, els que empren amb diferents finalitats (ells o els adults més propers...). Pura geometria. Pura matemàtica.

–*Penseu... quines formes coneixeu?*

–La forma del triangle a la teulada d'algunes cases.

–La forma del quadrat.

–La pissarra és quadrada...

–Noooo... no és un quadrat! No té els quatre costats...

–Sí que els té...

–Però no els té iguals. Té dos més llargs, el de dalt i el de baix (i fa el moviment amb el dit... en horitzontal).

–*Prova d'allunyar-te una mica de la pissarra, que de vegades va bé mirar les coses des d'un altre lloc.*

La nena camina cap a l'altre extrem de l'aula, i se la torna a mirar.

–*I ara, com la veus?*

–(Somriu i diu...) Té forma de rectangle.

–Sí, és un rectangle. I aquesta pissarra sí que té la forma de quadrat (assenyala a la pissarreta que tenim de cavallet).

- 1, 2, 3 i 4, sí té 4 puntes de quadrat!
- Jo també conec la forma del «rompo».
- De rombe, vols dir, potser?
- És com un quadrat, però gira una mica.
- I on podem trobar-ne un, per saber com és?
- És... com un estel!
- ...o como una cometa...
- És igual!, però *estel* en català i *cometa* en castellà!
- Quina forma més coneixeu?
- La rodona... als paraigües...
- O a les pilotes.
- I el rellotge també té un quadrat.
- Sí, i on seiem de la cadira també!
- Quan fem la rotllana... és una rodona.
- La lluna plena també és rodona.
- I els ulls.
- Els ulls, rodons? No, són així... no són rodons! (Segueix amb el dit la forma del seu ull, a la cara.)
- Sí, la part que tenim a dintre sí que és rodona... la part blanca no, la de color...
- A la carretera, per donar la volta... una rotonda.
- Els semàfors també són rodons!
- I les teves arracades, també són rodones!
- Un tap d'una ampolla d'aigua, o de trina, o de fanta...
- La teva càmera de fotos també és un quadrat... mira... 1, 2, 3 i 4 puntes.
- Però té 2 més llargs! És una forma de rectangle.

Establir relacions en contextos matemàtics

Després d'aquest diàleg plantejo una nova pregunta per poder avançar una mica més.

- I a més de totes aquestes formes que esteu dient... se m'ocorre... una forma geomètrica que està relacionada amb l'última investigació que estem fent...
- La forma de les abelles!
- La de les abelles no, la del rusc!
- La de les cel·les!, que es diu... mmm...
- Geomètric!
- Això vol dir com una cinta de *medir*?
- Nooo!
- Has dit mètric!... com la cinta...
- Però dic la forma que té 6 costats! (I dibuixa enlaire 1, 2, 3, 4, 5 i 6...)
- I es diu... *hex*...
- Hexàgon!
- I on trobem aquesta forma, a més de les cel·les de les abelles?
- Només sabem aquesta...
- Voleu que provem de dibuixar-lo, l'hexàgon?
- Sí, però com es fa?
- Algú pot ajudar la Mar? Algú pot explicar com es fa, l'hexàgon?

- Una rodona... i sis costats...
- A veure... intenta dibuixar-lo...

I aquí tenim els hexàgons que van dibuixar els nens i nenes del grup verd:

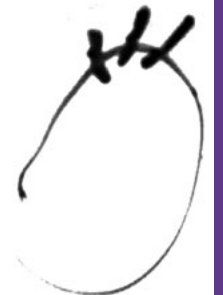

Fa sis «palets» mentre va comptant de l'1 al 6.

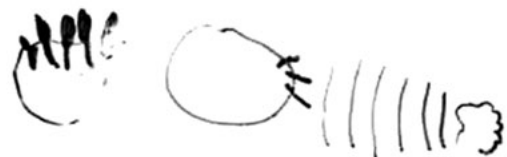

Ha fet la rodona inicial, i després ha acabat el seu hexàgon amb els «sis costats».

La nena que ho ha dibuixat ha anat comptant fins a «tres» mentre feia la rodona, i després ha completat fent els tres «palets».

AC SAGUNS

Quan l'altra meitat del grup veu el treball fet pels seus companys i companyes, reprenem la conversa... i es fa encara més enriquidora.

Introduïm la mateixa pregunta, i sorgeix aquesta conversa:

–*Quines formes podem trobar aquí, al nostre voltant?* I els infants han fet les seves aportacions, com els seus companys de l'altre grup, basant-se en les formes geomètriques com el triangle, la «rodona», el quadrat, el rectangle..., s'arrisquen amb la forma del «cor», de la «mitja lluna», de «l'estrella», i quan torna a aparèixer el «rombo», algú pregunta:

–*Què és un «rombo»?*

–*Li pots explicar, què és un rombe?*

–*El «rombo» és així... (ho dibuixa en l'aire) ...és com una «cometa»... Mira, és així...*

–*Espera, que jo el dibuixo a la pissarreta...*

–*És com un quadrat.*

–*No és quadrat!*

–*Però s'assembla.*

I torna a aparèixer, però aquesta vegada de manera espontània, l'hexàgon:

–*I la forma de les abelles... la forma de l'habitació de les abelles!*

–*De la cel·la, vols dir?*

–*Sí, de la cel·la... on posen les cries.*

–*És la forma d'hexàgon!*

–*Tens raó, la forma d'hexàgon! Què us sembla si intentem dibuixar-ne un? Primer de tot, hem de recordar quants costats vam dir que tenia l'hexàgon!*

–*Sis!, té sis costats!*

La diversitat de representacions és una riquesa per al coneixement

Després d'aquesta aportació, i havent recordat ja els costats que té l'hexàgon, tots i totes han volgut intentar dibuixar el seu, i aquest ha estat el resultat:

Es pot comprovar la riquesa en la varietat d'interpretacions, de representacions, d'estratègies per aconseguir que la seva figura arribi a tenir sis costats!

Potser us esteu preguntant: *com es poden quedar tranquil·les deixant que hi hagi tantes representacions de l'hexàgon i del 1.000?*

Perquè sorgeix d'una situació real i propera a ells, que parteix de les investigacions fetes a l'estança i se'ls planteja un dubte que transformem en repte. A partir d'aquí, la motivació està garantida.

Confiem en la capacitat de trobar estratègies i establir relacions per resoldre aquests problemes, sempre acompanyats de la mestra. Sabem que és a partir de l'experiència i de l'assaig-error que els

infants aprenen. És molt important garantir temps i espai perquè cadascú pugui realitzar els seus processos d'aprenentatge alhora que els comparteix amb els altres. Aquests moments de representació diversa ens ajuden a conèixer i a comprendre com pensa cada infant i quines estratègies utilitza. Per a nosaltres és més important posar èmfasi en aquest aspecte que no pas que cada infant repeteixi, a partir de la còpia, un model que algú altre li ha donat.

Malgrat que cada infant representi el 1.000 o l'hexàgon a la seva manera, són capaços d'identificar-los en diferents situacions quotidianes i donar el valor corresponent segons el context. No es tracta de situacions aïllades i descontextualitzades, sinó que tenen un significat i una funcionalitat. Cal dir que només hem presentat dos exemples, però que aquest plantejament es pot exportar a qualsevol situació de la vida quotidiana a l'aula.

Només cal perdre la por a fer alguna cosa diferent, i sobretot confiar en els infants! Junts, agafant nous camins que ens portaran al mateix destí... ■

Ester Moreno i Sara Molina,
mestres d'educació infantil

El dret a la salut: un dret amenaçat?

Quan el 20 de novembre de 1989, l'Assemblea General de les Nacions Unides aprovava la Convenció sobre els Drets dels Infants, per primera vegada es feia reconeixement públic que els infants són un col·lectiu molt vulnerable, que necessiten una protecció especial i que són subjectes de dret. Reconèixer un dret a un infant és dotar-lo de la facultat de poder exigir allò que li és degut i al mateix temps s'està reconeixent que hi ha algú que té el deure de satisfer-li-ho i a qui se'n pot exigir la satisfacció.

Objecte del dret: el concepte salut

El 1946, l'OMS va ampliar el concepte de salut, que inicialment s'havia identificat amb «l'absència de malaltia», i el definí com «aquell estat complet de benestar físic, mental o social, amb absència de malaltia». Aquest concepte estàtic, com a estat o qualitat que es té o es pot perdre, s'imposà durant molt temps, fins a l'any 1976, quan metges i biòlegs catalans, en el seu X Congrés a Perpinyà, definiren la salut com «aquella manera de viure cada cop més autònoma, més solidària i més joiosa».

Entenent com a autònoma aquella capacitat per evitar la malaltia i guarir-la, fer-se càrrec de la pròpia vida edificant una manera de viure lliure, responsable i feliç. I també solidària, perquè no és possible edificar la pròpia manera de viure lliure, responsable i feliç sense tenir en compte les persones que conviuen. És la capacitat de poder establir relacions amistoses, amoroses i d'escoltar i comprendre els altres. I joiosa, per l'actitud positiva davant la vida i l'optimisme davant la realitat.

Aquest concepte de salut no és un estat o qualitat que ara tenim i demà podem perdre, ja que igual que la vida, la salut és dinàmica i cada dia podem tenir més o menys salut. S'incrementa a mesura que som capaços de desplegar les pròpies capacitats i reduir les limitacions personals i col·lectives, tant físiques com mentals i socials.

Jaume Iglesias

La salut és una responsabilitat individual i de tota la comunitat; el primer responsable de la salut és un mateix, però la societat ha de participar i garantir un procés d'educació global de la persona afavorint l'autonomia, ensenyant solidaritat i fomentant actituds de joia davant la vida.

L'estat de salut ve condicionat per un conjunt de factors: *personals* (genètica, raça, sexe, edat...), *socioeconòmics* (educació, treball, salaris, habitatge...), *mediambientals* (qualitat del medi, psicosocials...), *estils de vida* (alimentació, exercici, consum de substàncies...) i *serveis disponibles* (educació, sanitat, serveis socials...) i *factors de recolzament* (família, amics, companys, estimar i ser estimat...). Són els anomenats Factors Determinants de la Salut, i la seva intervenció condiona l'estat de salut, tant en l'àmbit personal com col·lectiu.

Subjectes del dret: els infants

Els infants depenen físicament i emocionalment dels adults. Neixen amb unes limitacions pròpies de l'espècie i unes capacitats potencials que els permetran desenvolupar-se, tant en l'aspecte somàtic, com en l'aspecte psíquic i social, sempre que els siguin satisfetes les necessitats bàsiques. Aquestes necessitats bàsiques, les físiques, les cognitives, les emocionals, han de ser cobertes, en primer lloc, per l'entorn familiar, però amb el suport dels diferents agents socials.

Per construir la seva personalitat els infants passen per diferents etapes, cada una específica, progressives i acumulatives. Aquests períodes són d'una importància vital en la història dels infants. Les experiències, els estímuls, els aprenentatges, les emocions i les relacions viscudes els primers anys marquen la seva vida i, per tant, condicionen la seva vida

futura i li donen forma. Els infants necessiten establir un vincle amb un adult proper, que els accepti de manera incondicional, per tal de poder sentir-se segurs, protegits, cuidats, escoltats i estimats.

A partir del concepte de salut, entenem que els infants tenen el dret a rebre una educació per a la salut a través d'un procés d'informació i responsabilització per tal que adquireixin coneixements, actituds i hàbits bàsics per a la defensa i la promoció de la salut individual i col·lectiva.

Subjectes del deure:

La família

La família és el nucli bàsic de la societat, l'element natural i fonamental que actua com a primer element socialitzador de l'infant. Com sigui aquest entorn i el seu comportament cap als infants serà clau per al seu desenvolupament.

La família té el deure de facilitar a l'infant un desenvolupament i una educació dignes, exercint, d'una banda, les seves funcions parentals protectores i de cura, i de l'altra, les funcions normatives. Una insuficiència de capacitats o habilitats de les famílies per exercir aquestes funcions poden conduir els infants a situacions de desprotecció.

La societat

La xarxa de serveis d'una comunitat ha de ser coresponsable, juntament amb les famílies, de la cobertura de les necessitats socials (educació, lleure...) dels infants.

Quan, per circumstàncies, l'àmbit familiar no és capaç de cobrir correctament les necessitats dels infants pel que fa a la cura, protecció, educació..., i se'ls priva dels seus drets i del seu benestar i s'interfereix en el seu desenvolupament físic, psíquic i social, la societat ha d'assumir la pàtria potestat per tal d'alliberar-los de l'entorn patològic.

El dret a la salut: llums i ombres

Gràcies a campanyes massives de vacunacions i a haver aconseguit augmentar el nombre de persones amb accés a l'aigua potable ha disminuït la mortalitat infantil, però, segons l'OMS, cada any moren encara uns 10 milions d'infants menors de 5 anys, 3,5 milions d'infants no passen del primer any de vida i 200 milions d'infants sobreviuen però

no arriben a desenvolupar totes les seves potencialitats. Segons la UNICEF, l'any 2008 més de 2 milions d'infants tenien el VIH positiu i més de 15 milions havien perdut els dos pares. Explotació laboral, comerç sexual, pederàstia, són termes habituals en els nostres mitjans de comunicació.

Per a aquesta població infantil que no té accés a la cobertura de les necessitats bàsiques elementals és evident que el dret a la salut no és que estigui amenaçat, sinó que en cap cas és satisfet. I es conformarien tan sols amb el dret a sobreviure, identificant qui l'ha de satisfer per poder-li exigir aquesta satisfacció.

Catalunya?

Parlar a casa nostra d'un dret a la salut amenaçat ens pot semblar sorprenent, perquè d'una manera inconscient solem relacionar el dret a la salut amb el dret a l'assistència sanitària. És cert que disposem d'un bon sistema sanitari, gratuït, accessible i universal, però no és més que un recurs social per ajudar a mantenir la salut.

Recordem que la salut és responsabilitat individual i de tota la comunitat; el primer responsable de la salut és un mateix, però la societat ha de participar i garantir un procés d'educació global de la persona que, afavorint l'autonomia, ensenyant solidaritat i fomentant actituds de joia davant la vida, aconsegueixi que les persones siguin més autònomes,

més solidàries i més joioses. Però la salut ve condicionada, tant en l'àmbit personal com col·lectiu, per la intervenció d'un conjunt de factors determinants, alguns dels quals poden interferir negativament en el desenvolupament dels nostres infants i que s'han accentuat en pocs anys pels enormes canvis que ha experimentat la població.

La incorporació de la immediatesa en un lloc preferent en l'escala de valors, fa que una enorme majoria de la nostra societat estigui immersa en la cultura que qualsevol problema ha de tenir una solució immediata i externa a l'esforç del propi individu, i així alguns presenten dificultats per assumir les pròpies responsabilitats.

S'ha passat d'una societat en què l'infant gairebé no contava, a una societat que tendeix a sobreprotegir-los, intentant evitar, de forma permanent, que pateixin qualsevol frustració. Així s'ha creat el que molts psicòlegs anomenen «invàlids emocionals». Infants als quals s'ha incapacitat per gestionar les seves pròpies emocions, oblidant que per ser uns adults responsables, autònoms, solidaris i feliços han de viure les seves pròpies crisis i desenvolupar els propis recursos i habilitats per superar-les.

La gestió de la difícil conciliació entre vida laboral i familiar cada dia que passa costa més d'afrontar. Aquest fet produeix enormes tensions d'índole molt diversa: pares que amb l'esforç del treball cobreixen les necessitats bàsiques familiars o incrementen els béns materials, però que als seus fills els falta el seu afecte i la seva companyonia. Famílies que deleguen la responsabilitat educativa en l'escola o han de buscar l'ajuda de figures alternatives. Molts infants han d'assumir sols, durant hores, la seva responsabilitat, i no sempre tenen instruments per afrontar-la correctament.

L'any 2007, en un editorial de la publicació de la Societat Catalana de Pediatria, el professor Francesc Torralba escrivia: «No hem estat capaços de fer una reflexió col·lectiva i buscar valors alternatius i estils de vida més sobris on primin altres principis que el prestigi professional o l'acumular béns materials i així aconseguir que a la nostra vida néixer no sigui un obstacle ni educar, una càrrega impossible».

La crisi econòmica ens ha dut a superar les 600.000 persones aturades, de les quals un 20% es troba en risc d'exclusió social. La crisi afecta amb més intensitat aquelles persones que prèviament ja estaven en una situació de certa vulnerabilitat. La infància és un d'aquests grups que, per les seves característiques, està més desprotegit.

Els menors de 18 anys representen el grup de població amb més risc de pobresa o d'exclusió social. El 2011, al nostre país la taxa arriba al 30,6%, 3,6 punts més que la mitjana comunitària, segons ha publicat l'oficina comunitària d'estadístiques Eurostat. Aquesta oficina destaca que gairebé la meitat dels infants amb famílies d'un baix nivell educatiu estan en risc d'exclusió, mentre que la proporció es redueix al 22% per a aquells que tenen uns progenitors que almenys arriben als últims nivells d'educació secundària.

L'esforç personal és un valor que perd cada dia més prestigi en el catàleg dels valors sociològicament més acceptats, així la taxa d'abandonament escolar està al voltant d'un 35% (UE, 15%). Segons publica IDESCAT, el 4t trimestre del 2012 el 70,7 de la població entre 16 i 19 anys està a l'atur.

Recents estudis epidemiològics sobre salut mental en la infància i adolescència, ens indiquen que un terç de la població infantil, de nivell social baix, viu en famílies amb un elevat nivell d'estrès i estan en situació de risc de desenvolupar conductes delictives o agressives i al voltant d'un deu per cent pot presentar problemes greus de salut mental.

Joao Batista Libanio, en el seu llibre *El arte de formarse*, escriu: «Molts dels nostres joves viuen sense cap esperit crític, en un món dominat per una cultura virtual, globalitzada i banalitzada, en el qual els seus sentits són bombardejats, estimulats o agredits de manera contínua, i aquests difícilment poden experimentar i mantenir una disciplina i un equilibri estable».

En aquest món canviant on constantment apareixen nous reptes i noves problemàtiques, tenim una adolescència amb noves pautes conductuals. Segons l'informe d'UNICEF Catalunya 2011-2012, els infants catalans dediquen 4 hores diàries de mitjana a la connexió mediàtica en un entorn tecnològic fix i mòbil on diverses plataformes (TV, Internet, telèfon...) s'alternen, principalment, amb dues finalitats: el consum de continguts d'entreteniment (música, telefilms, pel·lícules, etc.) i la interacció amb el grup d'iguals a través de les xarxes socials.

En conseqüència, s'incrementa el sedentarisme i entre la població adolescent, set de cada deu no fa cap activitat física en temps lliure. Gairebé dos de cada deu infants pateixen obesitat i creixen el sobrepès i els mals hàbits alimentaris. El 5% dels nostres adolescents pateixen trastorns del comportament alimentari: anorèxia, bulímia, trastorns d'afartament...

Molts s'inicien en les relacions sexuals en una etapa en què emocionalment no estan preparats per gaudir-ne ni per acceptar-ne les possibles conseqüències. Les últimes dades de què disposem ens diuen que l'any 2009 el 12,8/1000 de les noies entre 14 i 17 anys estaven embarassades; d'aquestes, un 7,7/1000 avortaren, i hi hagueren 525 naixements d'aquestes mares.

L'informe també expressa la preocupació per la salut dels adolescents en l'abús de substàncies nocives. Actualment, les drogues consumides per un percentatge més elevat d'estudiants, entre 14 i 18 anys, continuen sent l'alcohol, el tabac i el cànnabis, si bé cal destacar una reducció del consum de la majoria d'aquestes substàncies en relació amb anys anteriors.

L'any 2011, 19.727 parelles van decidir posar fi a la seva convivència i d'aquestes el 53,6% tenien fills menors. En aquest impacte de la crisi familiar en la qual hi ha dolor per a totes les parts, els infants en són part innocent, a vegades utilitzats pels mateixos pares com a eina de xantatge.

Dels 7.609 infants tutelats amb mesures de protecció, el 34% són atesos en centres i el 64% en l'àmbit familiar, si bé l'acolliment en família aliena segueix sent baix. L'autoritat ha detectat al carrer adolescents immigrants sense família i màfies que controlen i utilitzen la mendicitat infantil.

Està demostrat que entre un 15 i un 18% de la població infantil pateix maltractaments i que el tipus més comú és la negligència i fins a un 4% pot patir abusos sexuals malgrat que per als experts aquest és un maltractament difícil de diagnosticar.

Recentment a Catalunya s'ha realitzat un estudi per detectar la prevalença i característiques de l'abús sexual infantil en estudiants universitaris. Els estudis sobre abús sexual a nivell poblacional es basen en enquestes i records, cosa que fa difícil la seva validació. Aquest estudi, *Marc conceptual del pla director d'infància i adolescència de Catalunya. Pla director d'infància i adolescència de Catalunya. Annex núm. 3* (maig 2009), segons l'autora, està en consonància amb altres estudis poblacionals i situa l'abús sexual en un 17,9%.

A l'Estat espanyol només s'ha realitzat un estudi rigorós sobre el tema (López, 1994), i segons aquest, com a mínim un 19% dels adults enquestats van reconèixer haver estat víctimes de diferents tipus d'abús sexual abans dels 17 anys. El 56% d'aquests abusos s'havien produït només una vegada, però el 44% restant s'havien produït de 2 a 25 vegades més.

Segons les darreres dades de què disposem, el 2009 a casa nostra van existir 2.941 casos penats per violència domèstica. Quants infants hi estaven involucrats? Habitualment el infants són invisibles mediàticament, però en el silenci madura amb dolor, d'una manera traumàtica, la seva personalitat.

Pensem que aquest conjunt de factors personals, socials, econòmics i ambientals, molts d'ells lligats a l'estructura de la societat, que condicionen l'estat de salut dels individus o població, fan que el dret a la salut d'una part dels nostres infants estigui amenaçat, i, si estem d'acord a afirmar que la infància i l'adolescència són períodes d'una importància vital en la història de les persones i que les experiències, els estímuls, els aprenentatges, les emocions i les relacions viscudes en els primers anys marquen i condicionen la seva vida futura, haurem de ser capaços de plantejar-nos una reflexió serena, personal i col·lectiva, sobre l'estructura de la societat i potser sobre la nostra vida personal. ■

Jaume Iglesias, antic president de la Societat Catalana de Pediatria
Revisió de l'article publicat en el Butlletí de la Comissió de
la Infància de Justícia i Pau. Juny 2011.

Llibres d'un en un

Montserrat Soldevila i Roser Ros

Que la literatura educa la sensibilitat dels receptors i els ajuda a percebre i gaudir estèticament i ètica ho hem dit i reedit, escrit i reescrit, llegit i rellegit. L'infant interessat en un llibre reconeix, identifica i imagina, i aquestes tres accions no són pas gaire diferents de les que realitzem quan exercim de lectors adults.

El llibre de Bruno Munari que proposem avui és una bona mostra d'això que hem dit. Fons i forma, text i imatge, música i silencis, convoquen els sentits de manera indestruïble, els estimulen a entrar en la fruïció de la descoberta fins a convertir el llibre en un objecte estimat i estimable.

MUNARI, B. *Il merlo ha perso il becco*. Mantova: Corraini, 2001

Dins d'unes cobertes de cartolina de qualitat i ben agafades per una espiral hi ha 10 fulls apaïats (35 x 10 centímetres) de plàstic transparent amb les puntes romes (per evitar fer-se mal) amb la imatge d'una merla impresa en negre i groc, deixant el rosa i el vermell per al final. Només és possible veure la merla sencera ajuntant 10 pàgines. Per separat es veu el bec, l'ull, l'ala i una pota, l'altra pota, la cua, el cap, el cos, el pulmó, el cor.

Hem proposat el llibre a un grup d'infants de 6 anys que en començar a passar els fulls hi han vist la merla pare (el plomatge negre i el bec groc) i a mida que passaven les pàgines i l'ocell s'anava descomponent hi han trobat una merla mare!

Deien així: «...primer és un pare i es va fent un altre, van girant les pàgines i es va fent la mare quan arriben al final, que hi ha el cor...»

I quan passaven les pàgines del final al principi deien: «...i es va fent la mare... es va fent el pare... es va fent pare... es va fent pare...»

Verbalitzaven així la descomposició: «...primer un bec, després un ull, una pota, una altra pota, per on respira i el cor!...»

El text (en italià i en anglès), imprès damunt un rectangle de fons blanc amb lletra negra, prové d'una cançó popular italiana. A casa nostra, hi ha una cançó semblant i comença així: la merla n'ha perdut el bec (bis); cantarà pas pus la merla que ha perdut el bec. Nosaltres l'hem trobada a Amades, J. (1982), *Folklore de Catalunya. Cançoners*, Barcelona: Selecta, p. 193. Proveu de cantar-la al mateix temps que passeu les pàgines, i funciona! ■

Un conte... i un joc

«El llop, la cabra i la tele»

Elisabet Abeyà

Els llops dels contes solen ser a la vegada dolents i còmics. Això passa amb el protagonista d'aquest conte, on es mesclen personatges de la tradició popular (llop, cabretes...) amb elements moderns (televisor, cotxe...). Aquesta barreja potencia la part còmica de la història i fa que sigui fàcil de continuar-la amb la imaginació (Què devia menjar el llop al restaurant? Quin programa devia mirar? Què va passar quan es va acabar el programa?...).

Al joc que avui us proposem hi surt un llop que si no és el del conte bé podria ser un amic seu, ja que tenen moltes coses en comú. Per als infants, jugar-hi sol ser una experiència gratificant.

Un vespre, el boc, molt enfadat, va a buscar el pastor i li diu tremolant:

–S'ha de fer alguna cosa, això cada cop va pitjor. Aquesta nit, el llop s'ha menjat tres cabres i el vostre gos.

–Reunim el ramat i demanem a les cabres que pensin una solució durant la nit –va contestar el pastor.

I l'endemà al matí, una cabreta blanca es presenta a casa seva:

–Doneu-me diners, un vestit de festa ben bonic i el vostre cotxe, i jo us trauré el llop de sobre.

Se la veu tan decidida, que el pastor li dóna sense piular tot el que reclama.

Al cap d'uns quants dies, quan el llop torna, la cabreta va a trobar-lo al bosc. I me li planta cara:

–Què, llop, la gana no us deixa viure?

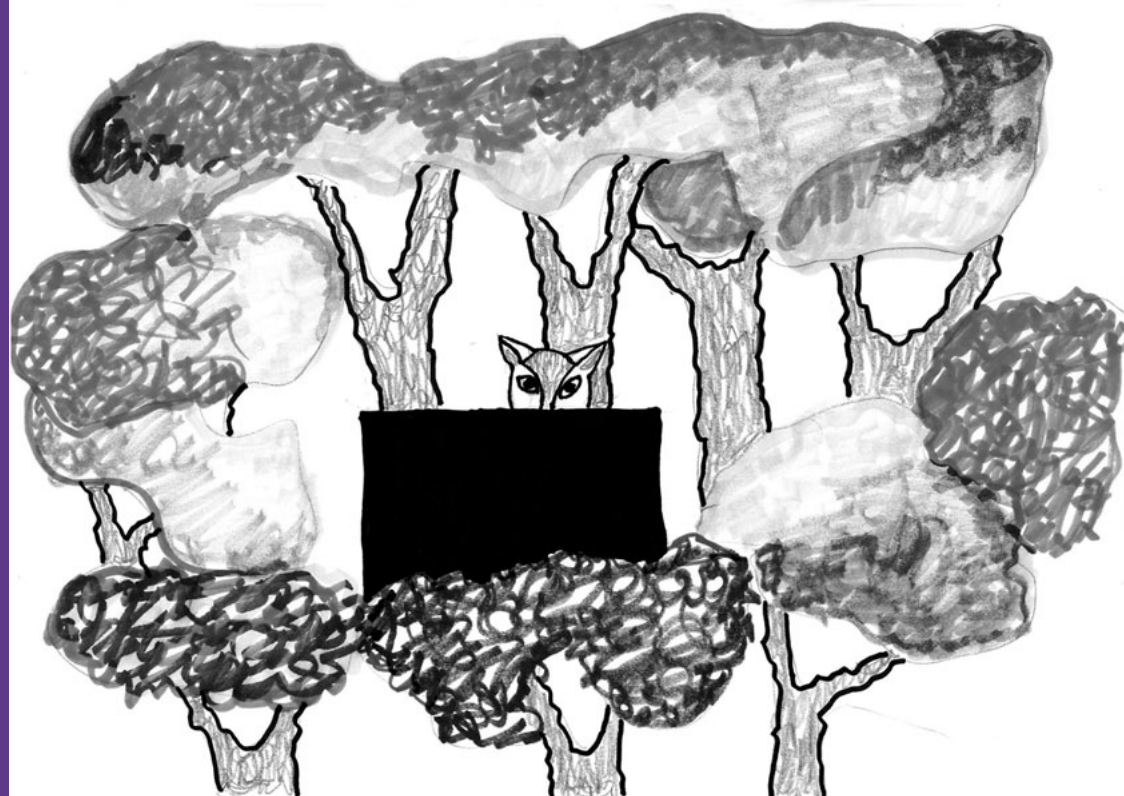
–Aquest vespre, no m'hauré de cansar gaire. Vet aquí el meu sopar que se'm posa davant –contesta el llop.

–Us faig una proposta molt millor que la carn fada d'una cabreta –li diu–. Deixeu-me fer a mi i fareu un bon tiberi com no n'heu fet mai cap.

Al llop li agradava jugar. Accepta la proposició de la cabreta, i aquesta el duu, amb el cotxe, al millor restaurant de la ciutat. Quina felicitat per al llop! Demana tot el que és més car, i s'atipa tant que ningú no el veu voltar a prop del ramat durant un mes.

Però, un vespre, el llop torna a la vall. Atemorides, les bèsties corren cap a la cabreta i li demanen que busqui una solució.

–Doneu-me tots els vostres estalvis –diu la

Un joc: «Passegem-nos pel bosc»

cabra-. Necessito molts diners i us desempallegaré del llop definitivament.

Les cabres escuren el portamonedes i donen, amb una mica de recança, tot el que han estalviat per a les vacances a la platja.

La cabreta se'n va a trobar una altra vegada el llop al bosc. Les cabres s'esperen durant tota una nit, després durant tot el dia següent, una altra nit, i durant tota una setmana.

Al setè vespre, quan ja tothom pensa el pitjor, veuen sortir la cabreta del bosc, i els fa un senyal perquè s'hi acostin. Inquietes, ben juntes les unes contra les altres, segueixen la seva guia pels

camins fangosos del bosc.

Caminant amb molt de compte, arriben a una clariana d'on surt una llum molt forta.

–M'ha costat molt de convèncer-lo, però aquesta vegada em sembla que ens deixarà tranquils –xiuxueja la cabreta.

Assegut en un tronc, enmig de la clariana, el llop s'empassa el seu programa de televisió preferit, i en colors, en un aparell magnífic que la cabreta blanca li acaba de regalar.

(De *Mil anys de contes*. Barcelona: Milan, 1990)

Un infant fa de llop i els altres fent rotllana al seu voltant canten:

“Passegem-nos pel bosc, ara que encara no és fosc, quan el llop vindrà ja no ens trobarà.

Llop, on ets?”

El llop contesta com si s'estigués vestint: “M'estic posant els calçotets!”

Els companys canten de nou i el llop respon cada vegada anomenant una peça de roba, per exemple:

–M'estic posant els mitjons!

–M'estic posant la camisa!

–M'estic posant els pantalons!

–M'estic posant les sabates!

I quan se'n cansa o ja no sap què més dir, diu: “Ara vinc!”

Tothom corre i el llop ha d'intentar agafar un company. El qui és agafat passa a fer de llop.

48a Escola d'Estiu 2013
Conclusions Tema General
«Equitat per garantir la igualtat»

«Hem viscut per salvar-vos els mots, per retornar-vos el nom de cada cosa», deia el poeta Espriu. Tenim el deure de recuperar el sentit ple de les paraules perquè ens permeten explicar-nos i comprendre els fenòmens, perquè hi ha el risc que ens segrestin el llenguatge per donar a cada mot valors que es posin al servei de les conveniències del corrent neoliberal dominant. Per això hem volgut començar reflexionant sobre el sentit més profund del concepte central del Tema General d'aquest any: L'EQUITAT. Al costat de l'equitat hem discutit sobre el valor de conceptes com ara justícia, prudència, excel·lència... resistència. Ho hem fet a partir de la nostra idea d'educació, que entenem com a eina que ajuda a forjar el caràcter de les persones, però també el de les organitzacions, institucions i de la societat mateixa. Creiem que la cooperació entre les persones és la base de l'avenç de les societats humanes, empoderant-nos solidàriament i deixant de banda els egoïsmes competitiu. *Empoderar* vol dir crear les condicions perquè cadascú sigui el protagonista de la seva vida. El sentit ple de l'excel·lència és l'exigència amb un mateix

per donar el millor de nosaltres i posar-ho al servei de la societat. Aquest és un dels reptes de l'educació.

L'equitat és una virtut, i és també una de les branques de la justícia, en el sentit de donar a cadascú el que li correspon. Però en un món divers i global com el nostre, on la desigualtat i l'homogeneïtat ens volen ofegar, com podem aplicar aquests criteris de justícia universal tot respectant la particularitat de cada identitat?

Construir la igualtat des de la diversitat

L'educació de les persones és un fi en si mateix que ha de respectar la dignitat de cadascuna. Ens hem de preocupar perquè mestres i educadors tinguem bona predisposició i sentit de justícia per poder acollir aquesta diversitat, entesa com a respecte de les diferents dignitats, alliberant-nos de tot prejudici vers els infants i les seves famílies.

El sentit de justícia en el qual creiem dóna a cadascú el que li correspon, gratuïtament i generosament, sense esperar res a canvi. Aquest és el propòsit que l'educació ha de saber construir.

Pensem que les escoles, els espais, els instituts, han de ser l'espai i el temps que permeti als infants i als joves no sentir-se estranys, generant una relació horitz-

ontal entre ells, amb els adults i sense jerarquia d'idees. Se'ls ha de reconèixer el dret a la construcció d'una cultura pròpia, que vol dir una manera pròpia d'entendre i d'aprendre el món, acceptant que els continguts no són inamovibles i que no hi ha veritats eternes.

El capitalisme afavoreix les desigualtats

El capitalisme està més preocupat per la competència que per la igualtat. L'excés d'igualtat, als ulls del pensament liberal, provoca mediocritat. A més necessita la desigualtat per mantenir-se.

La disminució dels recursos exigeix noves prioritats i en cap cas s'han de generar desigualtats. Els recursos públics han de comprendre aquesta dimensió i fer polítiques d'equitat que compensin aquestes desigualtats. Això no ha d'acabar provocant una confusió entre el dret i la compassió, la caritat i l'assistència. El fet de considerar tothom igual pot donar com a resultat que es doni un tracte desigual a aquells que es troben en una posició desfavorable.

Abandonar allò públic en l'estat del benestar obre les portes perquè entri el lliure mercat. El bé comú es comercialitza, fent-nos creure que la llibertat d'elecció, de consum, és la manera de ser lliures, quan en realitat ens

converteix en insaciables consumidors. La societat de consum ha esdevingut un cavall de Troia que ens manté aferrats al desfici i a la insatisfacció permanent i que ens deixa a mercè de la publicitat, que es converteix en un nou dogma. Així, la societat del benestar deixa de ser un dret, de manera que els qui no puguin pagar hauran de recórrer a la caritat per poder satisfer les pròpies necessitats.

Les lleis, els reglaments i la burocràcia, més que afavorir, dificulten l'equitat, perquè es centren en excés en el seu compliment i no acullen la realitat, que és molt més complexa. Això genera un dilema ètic que demana triar entre complir la legalitat o actuar amb sentit de justícia. És el mateix que passa amb les estadístiques, que mesuren quantitativament les accions polítiques i fan un retrat que no correspon a cap realitat concreta.

Crisi o estratègia

Hem d'estar alerta en els temps de crisi que estem vivint. Sabem que el capitalisme necessita provocar crisis periòdiques però també cal protegir-nos davant del fet que les crisis s'aprofiten per fer créixer les diferències i agreujar les desigualtats.

Estem en un moment socialment insòlit i delicat en què ens hem de preparar per acollir un canvi on globalment la societat serà més pobre. Això

ens genera un dilema perquè hem de saber si rendir-nos o lluitar. Afrontar sols aquest canvi ens fa néixer una sensació d'impotència que pot arribar a desmobilitzar. Potser aquesta desmobilització i la pèrdua de confiança en el compromís i la participació política formen part de l'estratègia.

Redefinir i construir la democràcia participativa

Avui, el sistema capitalista debilita la democràcia formal i participativa. Se'ns vol fer confondre la participació amb l'exercici del vot, i aquesta perversió en la interpretació de la democràcia l'hem de saber capgirar. S'ha d'educar en la democràcia, des de l'horitzontalitat de les relacions, per formar persones crítiques i lliures sense imposar cap model de felicitat.

El treball en equip, a més de cohesionar, humanitza i ens fa forts des

de la humilitat, perquè ens fa veure millor la complexitat de les dificultats individuals i també ens fa més capaços per dialogar amb les realitats més properes.

Això ens demana una responsabilitat moral col·lectiva més enllà del nostre paper com a mestres o educadors.

Resistir des de la denúncia, la desobediència i la construcció activa

L'educació ha conquerit aparentment una relació igualitària entre homes i dones, tot i que aquesta igualtat no s'acaba de consolidar en la societat, potser perquè hem de ser conscients de la força que tenen els models d'exercici del poder que han caracteritzat la nostra història i que pesen molt més del que creiem. Aquesta subtilesa ens condiciona i es converteix en una gran força que cal saber

identificar també en els models pedagògics tradicionals i tradicionalment desigualitaris.

Més que destruir, hem de ser capaços de construir una alternativa democràticament forta, tot establint diàlegs entre els compromisos individuals i els col·lectius, a partir dels espais d'acció que tenim cadascun de nosaltres.

Cal que el projecte sigui comú, i per construir projectes necessitem temps. Temps per compartir. I això avui exigeix reinventar-nos com a ciutadans i educadors que som, conscients dels nostres drets i des de la responsabilitat dels nostres deures.

La perspectiva des de la qual s'ha treballat en el Tema General ha permès prendre distància de cadascuna de les nostres realitats. Ha estat possible transitar dels grans temes a les petites experiències quotidianes:

el que vivim com a mestres i educadors en les relacions amb els infants, els companys i la comunitat, és sovint un reflex de les grans qüestions que avui dominen el món.

Ha estat una presa de consciència individual i col·lectiva que ens dona força per avançar amb optimisme en el que aparentment és petit, però que és el més gran que podem fer i que tots els infants i joves es mereixen.

Barcelona, 12 de juliol de 2013

Cursos de Tardor 2013

Implicacions professionals en l'abordatge dels maltractaments infantils. Eines de detecció i intervenció

Josep Maria Torralba Roselló

Referents Pedagògics per a la Renovació Educativa. Segona edició (curs semipresencial)

Enric Vilaplana Lapena
i Alba Rubio Pons

Taller per aprendre a fer criteris i indicadors d'avaluació.

Àngel Domingo i Francesc Segura

Taller per aprendre a fer rúbriques amb l'alumnat

Àngel Domingo i Francesc Segura

Aspectes fonamentals per al tractament de les operacions i dels problemes a primària

Maria Antònia Canals

Lloc del curs: Biblioteca Barri Vell.
Plaça Ferrater i Mora, 1. Girona. Tel.
972418743

Aplicació pràctica de l'aprenentatge significatiu

Antoni Ballester Vallori

Les matemàtiques a través dels jocs de taula

Santi Garriga Crespi

L'ètica i l'estètica a les escoles infantils de Reggío Emilia:

Fonaments compartits d'un model educatiu

David Castillo Garcia

La Prehistòria a l'aula. AICLE i altres recursos

Joan Boloix Romero

Creació d'un espai familiar

Mònica Hermoso Solano

同学们好, Tóngxuémen hào.

Benvinguts de la Xina a Catalunya

Àngel Domingo Villarreal

Equitat i/o excel·lència?

Avaluació de centre per a la millora

Àngel Domingo Villarreal

Com explicar la societat catalana actual? Eines i estratègies per al professorat

Clàudia Vallvé,
Anna Tarrés
i Laia Monterde

Astronomia per a mestres (curs NASE de la IAU)

Rosa Maria Ros Ferré
i Jordi Gutiérrez Cabello

Els dissabtes d'EU-UNAWA (iniciació a l'astronomia)

Jaume Fabregat Fillet
i Rosa Maria Ros Ferré

El llenguatge cinematogràfic a parvulari i cicle inicial

Clara Hidalgo Moya

La veu i el llenguatge corporal: eines de seducció i dinamització del grup classe

Lídia Linuesa Gurrera

Transformació de l'espai a través de l'art: integrem l'arquitectura del nostre centre a través de propostes plàstiques

Eva Vilanova Serichol

La programació de centre, eina indispensable per programar a l'aula

Susanna Arànega Español

La programació per competències a l'educació infantil i primària

Susanna Arànega Español

Recursos musicals a l'educació infantil i primària

Marta Martín Alemany

Fem un bloc per a la biblioteca escolar

Maria Dolors Martos Gómez

Don't study it - Practise it!

Roger Garcia Coll

Recursos tecnològics per a l'educació primària

Juan José Rubio Silvestre

Taller d'expressió i educació emocional

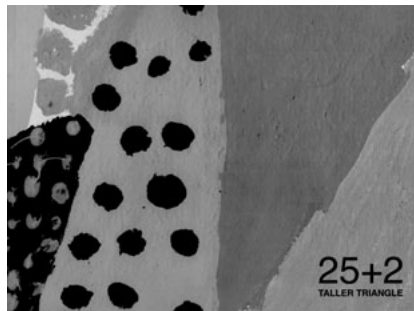
Teresa Puig Rodriguez

Podria ser natural, una terra fosca, una herba tendra, les fulles caigudes d'un eucaliptus, amb les seves tonalitats tan belles, i unes pedres, millor còdols arrodonits, fent una imatge de bellesa.

Però la imatge d'aquesta portada no és fruit de l'atzar, és voluntat d'un petit equip d'infants que l'ha composta. Qui ha tingut oportunitat d'observar els infants en un medi ric d'estímuls, ha vist com de manera espontània molts infants creen aquestes obres efímeres que els deuen donar plaer o satisfacció.

Moltes vegades són el resultat d'una petita història, també efímera, que s'expliquen mentre la realitzen, i un cop acabada, poden oblidar-la o encadenar-la amb una altra, en un fer i desfer del qui aprèn. D'aquesta història ens en perdem el perfum de les fulles d'eucaliptus i la terra humida.

25+2 Taller Triangle
Sant Cugat del Vallès:
Ajuntament de Sant Cugat, 2012

Entre la realitat i el joc, dins d'un espai d'experimentació, s'activa l'engranatge que mou la idea, que la transforma poc a poc. I amb dedicació, va prenent forma.

Dins de la mirada de cadascú, tots diferents, dins del cau on treballa el pensament comencen a bullir les idees, a prendre forma, a transformar-se, a donar noves oportunitats als objectes, a barrejar colors, a donar formes als materials tots a través de les mans...

25+2 és el recull del recorregut dels vint-i-cinc anys del Taller Triangle de Sant Cugat del Vallès i de les diverses experiències que s'hi han dut a terme durant aquest temps amb els infants.

Historia de los juguetes de construcción
BORDES, JUAN
Madrid: Editorial Cátedra, 2012
(Colección Arte Grandes Temas)

Les joguines de construcció han tingut una estreta relació amb la història de l'arquitectura moderna. I aquest llibre mostra amb imatges la trobada entre les dues històries, la de les joguines i la dels diferents episodis de l'arquitectura des del segle XIX. La difusió d'aquestes joguines, simultània a les creacions d'avantguarda, divulgà la nova arquitectura, convertint-la en somni i aspiració d'infants i joves, fet que va produir una educació arquitectònica en successives generacions dels arquitectes moderns que ha estat poc valorada.

Subscripció a la revista **Infància**

Cognoms: _____
 Nom: _____
 Adreça: _____
 Codi postal: _____
 Població: _____
 Província: _____
 Telèfon: _____
 Correu electrònic: _____
 NIF: _____

Se subscriu a **INFÀNCIA** (6 números l'any, 2 d'INFÀNCIA A EUROPA)
 Preu per al 2013 (IVA inclòs): 50 euros
 Socis A. M. Rosa Sensat: 40 euros
 Europa i resta del món: 60 euros

Pagament: Per xec nominatiu, a favor de l'A. M. Rosa Sensat
 Per domiciliació bancària

Butlleta de domiciliació bancària

Cognoms, nom del titular

Entitat Oficina DC Compte/llibreta

Firma del titular

Envieu-ho a: **INFÀNCIA**, av. de les Drassanes, 3, 08001 Barcelona
 Subscripció per Internet: **www.revistainfancia.org**

Espai per a una creativitat sense límit

Ceres, Pintures de dit, Témpera,
Gouache, Vernís fixador,
Pasta Blanca per enganxar.
AL SERVEI DE L'ENSENYAMENT

MANLEY[®]

Edició i administració:

Associació de Mestres Rosa Sensat
Av. de les Drassanes, 3 - 08001 Barcelona.
Tel.: 934 817 373. Fax: 933 017 550.
redaccio@revistainfancia.org - www.revistainfancia.org

Direcció: Eva Jansà i David Altimir

Secretaria: Mercè Marlès

Consell de Redacció:

Elisabet Abeyà, Esther Aguiló, Mercè Ardiaca, Irene Balaguer, Montserrat Baliarda, Nancy Bello, Teresa Boronat, Clara Claramunt, Carme Cols, Judit Cucala, Montserrat Daniel, Montserrat Fabrès, Rosa Ferrer, Carme Garriga, Esteve Ignasi Gay, Marisol Gil, Xavier Gimeno, Josepa Gòdia, Josepa Gómez, Roser Gómez, Marta Guzman, Teresa Huguet, Montserrat Jubete, Elisabet Madera, Sílvia Majoral, Blanca Montaner, Misericòrdia Olesti, Àngels Ollé, Marta Ordóñez, Beatriu Pérez, Núria Regincós, Montserrat Riu, Carme Rubió, Eva Sargatal, Rosa M. Securún, Lurdes Tarradas, Dolors Todolí, Marta Torras, Maria Torres, Elisenda Trias.

Projecte gràfic i disseny

de les cobertes: Enric Satué

Maquetació: Clara Elías

Impremta: AGPOGRAF
Pujades, 124. 08005 Barcelona

Dipòsit legal: B-19448-90

ISSN: 1130-6084

Distribució i subscripcions:

Associació de Mestres Rosa Sensat
Av. de les Drassanes, 3 - 08001 Barcelona
Tel.: 934 817 379. Fax: 933 017 550

Exemplar: 8,70 euros, IVA inclòs

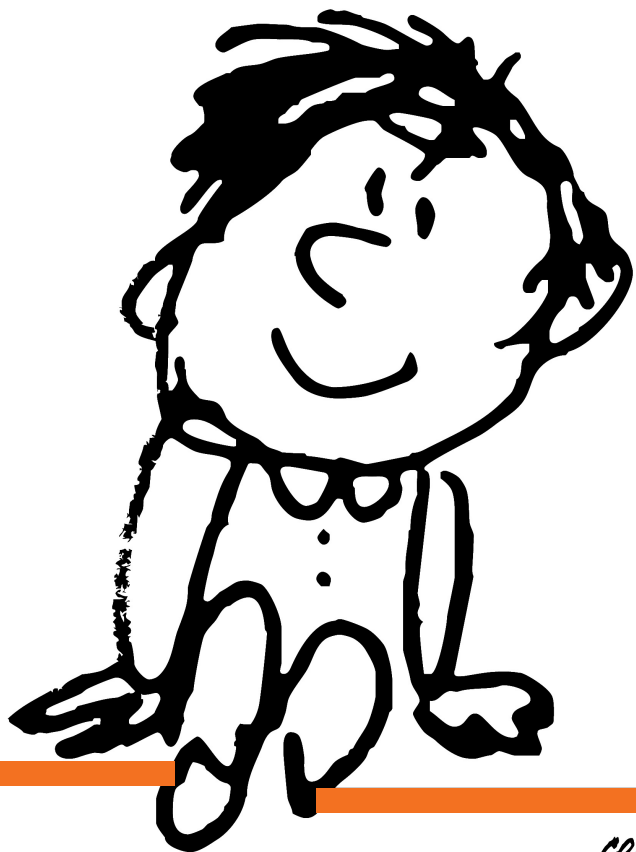
Tots els drets reservats. Aquesta publicació no pot ser reproduïda, sencera o en part, ni enregistrada o transmesa per un sistema de recuperació d'informació, de cap mane-

ra ni per cap mitjà, mecànic, fotoquímic, electrònic, magnètic, electroòptic, per fotocòpia o qualsevol altre, sense el permís previ per escrit de l'editorial.

L'editorial Associació de Mestres Rosa Sensat als efectes previstos a l'article 32.1, paràgraf segon del TRLPI vigent, s'oposa expressament a que qualsevol de les pàgines d'Infància, o una part d'aquestes, sigui utilitzada per fer resums de premsa. Qualsevol acte d'explotació (reproducció, distribució, comunicació pública, posta a disposició, etc.) d'una part o de totes les pàgines d'Infància, necessita una autorització que concedirà CEDRO amb una llicència i dins dels límits que s'hi estableixin.

La botiga virtual

Quins Llibres?

La botiga virtual ofereix una selecció dels millors llibres que es troben al mercat per als lectors de 0 a 16 anys, tant novetats com de fons, seleccionats pel Seminari de bibliografia infantil i juvenil de l'Associació de Mestres Rosa Sensat i altres experts

www.quinsllibres.org

cesc

Col·lecció mars

LA NANA BUNILDA MENJA MALSONS

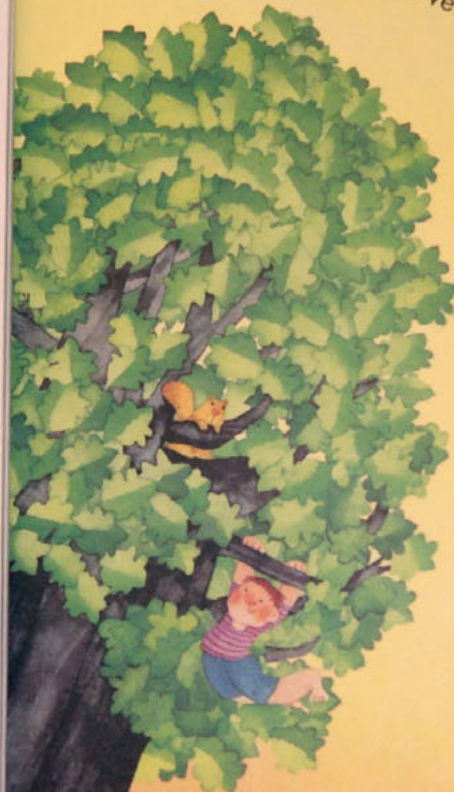
Mercè Company / Agustí Asensio

mars

EN BENET I EL SEU ROURE

Claude Levert / Carme Solé Vendrell

LA NANA BUNILDA MENJA MALSONS

Mercè Company i Agustí Asensio

És petita, rabassuda i grassona. La seva feina és menjar-se els malsons que de vegades s'escolen per les escletxes dels bells somnis. Així és la Nana Bunilda

28 pàg. PVP: 17,95 euros

EN BENET I EL SEU ROURE

Claude Levert i Carme Solé Vendrell
Versió Catalana de Miquel Desclot

En Benet tenia un amic. Un arbre. Un roure. El seu roure. L'havia conegut i començat a estimar quan l'arbre acabava de treure tota la fulla. Poderós, espès, opac de tant fullatge.

28 pàg. PVP: 17,95 euros

ROSAS
SENSAT

MAGENTA
UNIVERSAL
PRODUCTIONS

Associació de Mestres
Rosa Sensat

Magenta Universal
Productions, SCP

comandes: www.rosasensat.org